De indre kirkelige anliggender i Den færøske Folkekirke. Menige medlemmers engagement.

Sognepræst Hjørdis Hammer úr Skúoy Kjærgaard

31. oktober 2016

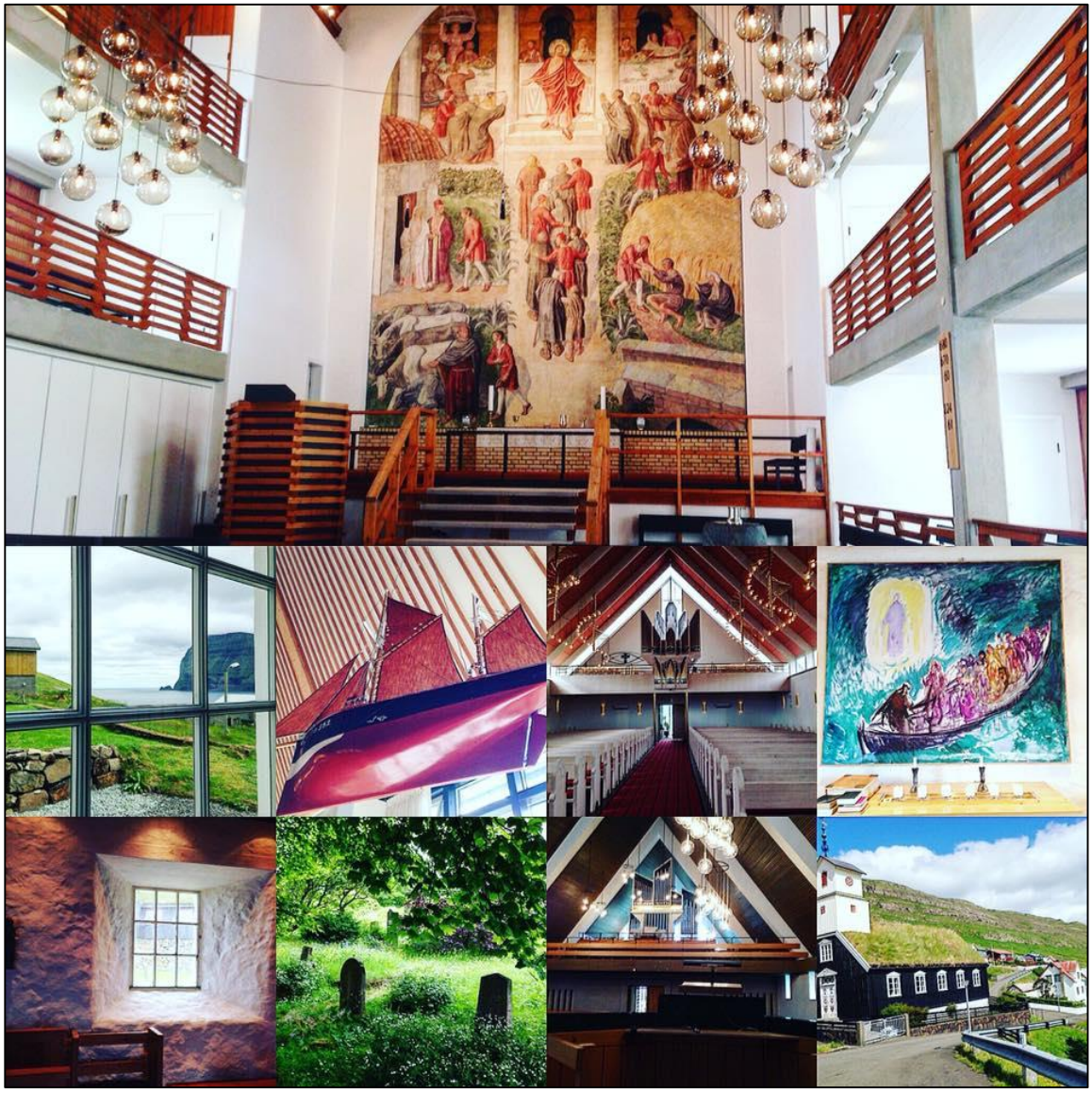

Udsnit af færøske kirker og den gamle kirkegård

Indholdsfortegnelse

Forord 4

Indledning 11

Den første kristne kirke på Færøerne 13

Den danske og færøske Folkekirke, Indre Mission, Plymouthbrødre og andre kristne kirker 17

Færøernes historie med tidslinie 21

Indflydelsen fra den store verden 22

Den kristne tro på Færøerne 25

Sproglig løsrivelse 40

Kirkelig løsrivelse 52

Frivillige 68

Tillæg – Love 74

1. Lovene i Den danske Grundlov om den danske Folkekirke på Færøerne 74

2. Kirkelove vedrørende den færøske Folkekirke, med specielt hensyn til det færøske sprog og selvstændiggørelsen af den færøske Folkekirke og autorisation af ritualer, salmebog og bibel 76

3. Tre vigtige punkter vedrørende kirkelove i den færøske Folkekirke 82

Tak 84

Litteraturliste 85

Artikler 85

Faglitteratur 86

Skønlitteratur 87

Youtube, podcast, radio, nettet 87

Besøg, foto og interview 90

Gudstjenester i orlovsperioden: 91

Tillæg - Fortællinger 94

Christianskirken i Klaksvík.Alterbillede: Det store festmåltid

Forord

En af grundpillerne i kristendommen er diakoni. Diakoni ytrer sig i den indsats man udøver over for mennesker der har brug for næstekærlighed, fællesskab, retfærdighed og værn om skaberværket. I kirkens arbejde er det vigtigt at være noget for de, der ikke selv kan håndtere mulighederne i deres liv. Diakoni består af frivillige, der går ud på gader og veje for at invitere til det store festmåltid i kirken. Alterbilledet over temaet ses i Christianskirken i Klakksvík: »Der var en mand, som ville holde et stort festmåltid og indbød mange... ” (Luk 14,16-24). Det er billedet på den færøske Folkekirke. Den færøske Folkekirke er ikke en ”præstekirke”, den er menighedens kirke. Alle der ønsker det, kan få lov til at arbejde som klokker, graver, degn, organist og sanger. De fleste job er frivillige, og hvis der mangler hænder, bliver andre indbudt til at hjælpe. Hvis der skal være dåb, begravelse og vielse i familien, går man rundt og forhører sig i bygden, om man kan få hjælp til sin kirkelige handling. Embedet som frivillig, går sædvanligvis i arv. Signar Dam, degn, klokker i kirkerådet fra Vesturkirken, Tórshavn siger: “Min tro på Jesus Kristus driver mit arbejde i kirken, at Han har sat os i tjenesten for andre. Troen har en stor betydning og Hans nådegaver er mange: Nogle er at iværksætte, andre at leve efter og andre igen at kirke(tjeneste)n skal holdes vedlige”. Joen Karl Djurhuus fra Selatraðar er kirketjener, siger: ”Der er højtid i arbejdet, i min barndom var der en stor ærefrygt for kirken, altertøj var altertøj og blev ikke brugt til andet”. [1]

På Færøerne holdes en stor del af gudstjenesterne som degnegudstjenester. Ca. ¾ af gudstjenesterne bliver varetaget af den frivillige degn. Præsten har mange kirker, derfor har præsten kun mulighed for at nå den enkelte kirke én gang om

[1] Interviewet af Jústinus Eidesgaard, 2016

måneden.[2] I de fleste kirker bliver der bliver der støvsuget, pudset sølvtøj, strøget alterdug, vasket messetøj af de frivillige. Når søndagen oprinder og præsten er på trapperne, bliver han/hun budt velkommen til kirken, der er låst op og klar. Præsten Marjun Bæk siger, hun nyder at blive budt velkommen til kirken, når hun kommer med sin præstekuffert. For på Færøerne er kirken ikke kun præstens kirke, den er kirkegængernes og de frivilliges kirke, og de frivillige har været i gang, med at gøre kirken klar i ugen, op til højmessen.

I Danmark tegner præsten kirken. I nogle kirker er det skik at præsten byder velkommen til gudstjenesten, bærer nøglen til kirken i sit nøglebundt og inden gudstjenesten tjekker om alt nu er, som det skal være: Lysene, er de tændt? Er vandet hældt op i døbefonten?

Den færøske biskop Jógvan Fríðriksson har taget initiativ til en bog, et tidsbillede, om de frivillige der arbejder i den færøske kirke. Arbejdet med bogen skrider langsomt frem, for der er mange frivillige. Men vi kan se det foreløbige resultat som journalisten Jústinus Eidesgaard har arbejdet med på: http://www.folkakirkjan.fo/Default.aspx?pageid=21074

Kirken på Færøerne er, som Jústinus Eidesgaard siger det: ”en kirke med rigtig mange frivillige, med kirketjenere der tjener kirken, der gør sin tro en tjeneste”. Når bogen om de frivillige kirketjenere, er færdig udkommer der endnu en bog om de frivillige kirkerådsmedlemmer. Disse bøger skal vise, at vi er en kæde af mennesker der hænger sammen. Vi er sammen om arbejdet for kirken, ikke alene, men sammen, for kirken er vores fælles arv. Ligesom vi i Danmark har billeder af eller tavler over præster, der engang tjente kirken, så har den færøske kirke nu historier af og om kirkens frivillige. Jústinus Eidesgaard siger: ”det er vigtigt at vi alle er en del af kirkens historie, derfor skal vi huske hvem der har arbejdet i kirken, hvordan de arbejdede og videregav arbejdet til de nye, til fremtiden. ”

---

[2] Der er gudstjeneste ved præsten, hver søndag i de 4 kirker i Tórshavn: Vestur kirken, Argir kirke, Hóyvík kirke og Domkirken.

For få år siden var alle kirker på Færøerne åbne og bød velkommen til de, der kom forbi. I dag har man måttet aflåse kirkerne. Men på de fleste kirker hænger der en seddel med kontaktoplysningerne på de frivillige, der har nøgle. Når man ringer, kommer de frivillige med det samme og opfordrer til at stille spørgsmål og stoltheden lyser ud af dem. Det er "vores" kirke, de viser rundt i, kirken med det menneskelige ansigt. Således siger Erna Hovgaard, kirkeværge i Vesturkirken:"Jeg har altid trives godt med at komme i kirke, jeg er ikke missionsk. Jeg kan godt lide at danse, og det skal der også være plads til".[3]

Der er 650-700 frivillige, der arbejder i kirkerne på Færøerne, de er hovedsagligt ulønnede. Der er nogle organister i de større kirker, nogle kirkevagter og andre, der er lønnede. Men resten er frivillige. De frivillige spænder vidt i alder. De kan være fra 16 – 90 år eller over. Man kigger ikke på alder, eller stillingsbetegnelse. Man er frivillig, om man fungerer som degn, klokker, graver, kirketjener, organist, sanger eller menighedsrådsmedlem. Egentlig er vi alle kirketjenere, fordi vi tjener Vor Herre. "Fordi kirken går forud alt det andet vi beskæftiger os med." som Jústinus Eidesgaard siger.

Biskop Jógvan Fríðriksson har som nævnt planlagt endnu et opslagsværk, når bogen om de frivillige er færdigredigeret. Den bog skal handle om menighedsråd (Kirkjaráð) og dets medlemmer. Kirkerådsmedlemmerne fortjener også en bog. Et opslagsværk, et tidsbillede af deres frivillige gerning. I de 60 kirker der står på Færøerne, er der 5 Menighedsrådsmedlemmer og 2 suppleanter i hver kirke. I den nye bog skal der være plads til i alt 420 interviews og portrætter af dagliglivet i den færøske kirke og samfund.

Færøerne er den sidste kristne bastion. 83% er medlem af Folkekirken. Religion har, uligt Danmark, aldrig forladt den offentlige debat. På Færøerne er der en udbredt politisk religiøs retorik. Religion på Færøerne har stadig stor betydning, som en

[3] Interviewet af Jústinus Eidesgaard, 2016

samfundsbærende institution, men også som det enkelte individs betydeligste referensramme.

I et samfund som det danske, ”punker” man præsten, for at være mere om sig i den offentlige debat og præsten er religion personificeret. I Danmark har vi den holdning til præsten, at blot han passer sit arbejde og holder gudstjeneste, så er præsten den enkeltes forbindelse til Gud, og man behøver ikke selv gøre noget ud af troen. Hvor præsten er talerør for den passive kristne i Danmark er det almindeligt på Færøerne at alle og enhver udtaler sig om tro, religion og kirke, også politikere i lagtinget og på de elektroniske medier.

Kristendommen spiller en stor rolle i det daglige liv. Det er ikke fordi det færøske samfund har stået i stampe, tværtimod det har blot haft en meget kort modernitet og kirken har formået at følge med ind i moderniteten. Derfor er kirken på Færøerne stadig den urokkelige klippegrund samfundet bygger på, fordi kirken har formået at ændre sig i takt med samfundets ændringer. Kirken er blevet mere liberal, inkluderende, mindre traditionsbundet og dogmatisk. Det religiøse liv har gennemgået en langsom ændring, i skiftet fra det førmoderne samfund i midten af 1900-tallet til hoppet ind i modernitetens 1980´erne, til dagens senmodernitet. På en forunderlig måde er det lykkedes kirken at følge med samfundet, selv mens udviklingen gik stærkt.

Måske skal vi læse forfatteren Jørgen Frantz Jacobsens beskrivelse af kirkegængere i hans roman ”Barbara”, for at finde grunden til at samfundet og kirken (og kirken og kirkegængerne) på Færøerne er ét: ”Men fælles for alle var, at deres ånde kunne ses i den bitterlig kolde luft, som grå skyer. ” Altså: nok er kirkegængere, på Færøerne såvel som i Danmark, forskellige. Men inde i kirken, er de alle at regne for det samme, nemlig mennesker. Det fælles karakteristiske for et menneske, som beskrevet, er jo, at vi trækker vejret. Alle kirkegængere trækker vejret ind og ånder ud på samme måde. Ingen er hævet over det. Og alle har derfor samme ret til at komme i kirken og få den værdighed med sig ud, at være et Guds barn. Derfor er det på Færøerne umuligt at skille politik og religion ad. Alle har

en mening og giver den til kende af et godt hjerte til de der vil høre på det. Det er vidunderligt at alle føler, de har en andel i kirken, fordi de tror.

Nu véd vi jo ikke hvordan kirken på Færøerne udvikler sig de næste mange år. Men det bliver spændende at observere hvordan fremtiden former sig. I dette lillebitte land, med knap 50.000 indbyggere, kan vi observere hver enkelt nye tendens meget tydeligere end i resten af Norden og i Europa. Jeg har i opgaven forsøgt at gøre meget ud af sproget: kirkesproget, folkesproget, den mundtlige overlevering af kristendommen, den færøske historie og familiehistorierne, fordi Færøerne har måttet kæmpe for deres eget modersmål. Historiefortællingen på Færøerne kender vi fra det Gamle Testamentes memoreringsteknik. Fortælletraditionen er meget udbredt på Færøerne.

I opgaven har jeg søgt at vise hvorledes færingers modersmål er overlevet på trods af undertrykkelse og omvæltninger. Sproget er overlevet fordi man har stået sammen om kirken, troen, de vidunderlige kirkesalmer og kirkens liturgi, også dengang man ikke måtte bruge det færøske sprog.

Men hvad kan vi så lære af den færøske Folkekirke? Færinger har stået sammen, som et kristent folk. De har måttet kæmpe for at opnå deres eget sprog og deres egen kirke. Derigennem kan vi lære hvor vigtigt det er at kende vores fortid: familiehistorierne, bibelhistorierne og fædrelandets historie. Dernæst kan vi bruge den færøske fortælling om de frivillige i kirken om inddragelse og respekt. Det er vigtigt at samle gode historier og forbilleder, så vi ikke selv behøver hver gang at opfinde den dybe tallerken. Vi kan også lære af Færøernes kirkehistorie at den færøske kirke ikke er en statskirke, der har haft monopol på at være kirke. På Færøerne bliver man ikke automatisk født ind i en kirke, som den danske, man har måttet kæmpe for kirkens sprog og selvstændighed. Vi kan lære at vi i Danmark ikke behøver mange ansatte, for at kunne holde en gudstjeneste hvor alt står klappet og klart. Vi kan bruge flere frivillige til at hjælpe i kirkene. Vigtigt er dog at pointere at man i forvejen har været nødt til at samarbejde i det færøske

lokalsamfund, for at få tingene til at glide, derfor har man kunnet overføre dette samarbejde til kirken, som er en stor del af det lokale liv.

Det bliver spændende at se, om Færøerne i fremtiden kan bibeholde alle deres frivillige i kirken. Det er også spændende at se, om den danske kirke, bliver en mere udtalt ”frivillighedskirke”. Det er der flere kirker der allerede nu er begyndt at arbejde seriøst og langsigtet på. For hvis man skal gøre sin tro en tjeneste, og tage kirkens liv på sig, skal man arbejde for sin tro, og dermed også kirken. Man bør give de frivillige i Danmark lige så frie tøjler som på Færøerne. Der er selvfølgelig en større fortrolighed med kirken på Færøerne, men ved at præsten og menighedsrådet (der jo også er frivillige) overlader større kontrol med arbejdet til de frivillige, bliver stoltheden over kirken så meget større: kirken bliver ” vores kirke” og arbejdet tilsvarende synligere, når man ikke har præst og menighedsråd, der ånder én i nakken. Vi skal holde fast i at decentralisere Den danske Folkekirke og give folket kirken tilbage, så de føler ejerskab overfor ”vores” kirke. Lade grupper i sognet, der ønsker at bruge kirken selv stå for den del de bruger i kirken og tage ansvar og ejerskab.

Et af de alvorligste problemer de danske menighedsråd står overfor er udmeldinger af Folkekirken og spørgsmålet om hvordan vi skal opretholde de små landsogne. Tænk hvis de danske kirker havde haft lige så stor tradition med degnegudstjenester, frivillige ringere og klokkere og gravere som på Færøerne, så havde der været gudstjeneste i sognets kirke, uanset hvor få Folkekirkemedlemmer der var. Den frivillige degn ville læse en prædiken og gøre sig umage med at finde salmer til teksten og dagen. De små sogne kunne holde fast i deres kirker og have høst-, allehelgen-, konfirmationsgudstjenester blot med frivillige degne, kirketjenere, ringere, kagebagere og kaffebryggere etc. Mange aktiviteter i små sogne i Danmark udgår i forvejen fra kirken. Det er kirken der er med til at binde sognet/byen sammen.

Til gengæld kan menighedsrådsmedlemmer i Danmark fortælle de færøske menighedsrådsmedlemmer den gode

historie om menighedsrådenes selvstændighed. I Danmark blander politikere sig som regel ikke i kirkens anliggender og alle love skal kun gennem folketinget og ikke gennem to nåleøje, som på Færøerne: både lagting og folketing. På Færøerne skal den helt nye Folkekirke kæmpe for at få indflydelse. Det går kun for langsomt for sammenslutningen for kirkeråd, der er trådt i arbejdstøjet, men ikke synes at have det fulde ansvar for kirkens liv og vækst.

Færinge har skullet kæmpe for det meste: frihed, selvstændighed, sproget og kirken. De har været vant til at stå sammen om kampen, gensidig hjælp leder til større styrke. Kirkerådet kæmper nu for indflydelse i den færøske kirke. Dertil må vi indgyde dem mod, med bibelens ord: ”Fat mod! Vi vil kæmpe tappert for vores folk og for vor Guds byer. Så må Herren gøre, som han finder for godt! ” (2. Sam 10,11-12).

Fra side 74 i opgaven har jeg samlet de danske og de færøske love i et tillæg, til senere bearbejdelse. På side 82 har jeg skitseret tre vigtige punkter i den færøske kirkelovgivning. Det glæder jeg til at arbejde videre med, i en opgave om menighedsrådsloven fra 1903/1925 og det færøske sprog i kirken. Det er spændende at se det spirende menighedsråds arbejde i Danmark i begyndelsen af 1900-tallet, faktisk har sine rødder i kampen om kirkesproget på Færøerne.

Til sidst i opgaven, fra side 94, har jeg samlet en lille del af de mange fortællinger og historier der ikke kom med i denne udgave af opgaven.

Udsigt fra Kalsoy

Indledning

Den 29. juli 2017 er det 10 år siden Færøerne overtog Den danske Folkekirke på Færøerne, navngav kirken Den færøske Folkekirke og fik samtidig ny biskop, Jógvan Friðriksson. I 2017 er det tillige 40 år siden den første færøske kvindelig præst blev indsat, præsten Elsa Funding, i Hvalba kirke på Suðeroy. Endvidere er det 50 år siden den første præst blev ordineret på Færøerne og 80 år siden at Jacob Dahl oversatte det ny testamente direkte fra originalsproget, græsk, til færøsk. I 2017 er det 460 år siden bispeembedet blev nedlagt og 500 år siden Martin Luther opslog sine 95 teser på kirkedøren i Wittenberg. Alt dette kan fejres i 2017 og alt dette har stor betydning for nutidens færøske Folkekirke.

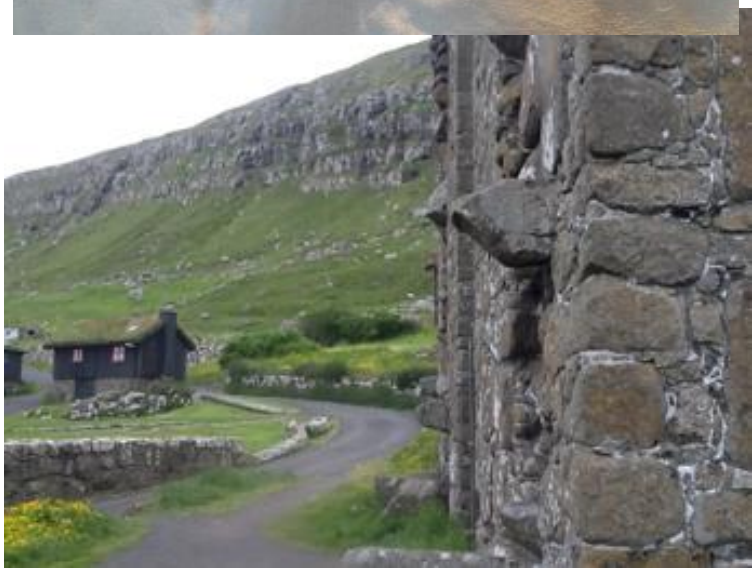

Kirkjubø kirke, Mariafiguren i Kirkjubø kirke og Magnuskatedralensruin

Den første kristne kirke på Færøerne

Maria figuren hænger på væggen i den gamle kirkeruin i Kirkjubø. Den gamle klosterruin udgjorde den første katedral på Færøerne, Magnuskatedralen. Den irske munk Dicuil forfatter sit værk "De mensura orbis terrae" (Om jordens mål) i 825 e.Kr. f. Heri findes den første omtale af Færøerne, som ligger to døgns sejlads fra de nordlige britiske øer.

Dicuil skriver, at de irske eneboere, der tidligere har slået sig ned på Færøerne, nu er fordrevet af vilde normanniske røvere. Man mener der har været en koloni før Kirkjubø blev grundlagt. Der er ingen tvivl om der har været irske munke, keltiske kristne på Færøerne, at kristendommen kom tidligt.

Det har været den traditionelle opfattelse, at Færøerne blev bosat af norske vikinger omkring år 800, men nye arkæologiske fund viser, at vi skal flere hundreder år tilbage.[4] Der er stadig mange gode sagn og fortællinger om de først mennesker på Færøerne, men om troværdigheden står der tvivl. Man véd ej heller med sikkerhed om det var Sigmunður Brestisson der kristnede færinge i år 999, men hans gravsten står på Skúvoy. [5]

---

[4] Sølvará p. 221

[5] Sigmunðurs gravsten, står til venstre i billedet, side 15. Gravstenen bærer det keltiske dobbelte Sigmunðurkors, der også ses på de færøske studenterhuer. Sigmunður blev født på Skúvoy og ligger begavet dér. Lige uden for kirkegården står der tillige en huldresten: en sten huldrene": "de overjordiske" lever under. En huldresten må ifølge overleveringen ikke flyttes, som degnen Meinhard Hentze (på billedet, næste side) sagde med et smil. Man har altid vidst kirkegården indholdt vikingegrave. Men i begyndelsen af 1900- tallet, måtte man anlægge en ny kirkegård, idet endnu en ulykke på havet krævede menneskeliv. Dengang virkede det naturligt, at lægge de mange omkomne til hvile, med deres gamle vikingeforfædre. Idag er en lille del af gravpladsen fredet, det er den eneste bevaret vikingegravplads i verden, som man véd af. Der er en del vikingegravstene på Færøerne.

I sommer sendte Danmarks Radio en underholdende udsendelse om " Den nordiske Odyssé", den italienske historiker Felice Vincis har en teori om, at den græske sagnhelt Odysseus hjemø lå i Norden (Lyø) og Odysseus slog sine folder i de nordiske farvande. Ogygia i Odyseen skulle være identisk med Færøernes Stora Dímun, nymfen Kalypsos ø, hvor Odysseus blev holdt fanget i syv år.

Det vides dog med sikkerhed at Færøernes første og eneste superintendent, Jens Gregersen Riber, blev indsat i 1540 og at der på det tidspunkt blot var to præster tilbage på Færøerne, da de katolske præster blev afsat: broder Morten på Suðurstreymoy og broder Andreas på Suðuroy. Fra 1540 og frem til 1865 var den evangelisk-lutherske kirke enerådende i det religiøse landskab på Færøerne, og i bund og grund beholdt Folkekirken denne position. Fra 1920érne og fremad indfandt andre religiøse kirker sig på Færøerne.

Der er stadig en katolsk menighed og kirke på Færøerne, Mariukirkjan i Tórshavn, der huser nonner og driver skole. Den katolske menighed har ingen præst, katolikker på Færøerne bliver bisat og konfirmeret ved evt udsendinge fra den katolske kirke eller de færøske præster, fra Folkekirken.

Skúvoy vikingekirkegård med Sigmundur stenen

Missionshus og Luthers boghandel i Tórshavn

Den danske og færøske Folkekirke, Indre Mission, Plymouthbrødre og andre kristne kirker

Den færøske Folkekirke er ny. Den bliver 10 år, til næste år. Der har været en Folkekirke på Færøerne, fra 1536/1540. Folkekirken var dansk, den hørte under Københavns Stift og biskoppen i stiftet. Det danske kirkeministerium, kirkeministeren og biskoppen i København udskrev kirkeskat, ordinerede vicebiskopper og præster i Danmark, opslog præstestillinger på dansk og synede præstegårde.

Når man taler med de færøske præster [6] hævder de at Reformationen, der fik sin spæde start i Danmark i 1517, og indført 1536 (muligvis 1540 på Færøerne) kom til Færøerne i 1979. På dette sene tidspunkt fik den Færøske Folkekirke sin frihed til at begynde løsrivelsen fra den danske Folkekirke. Først da Folkekirken fik dets eget sprog og fandt sit eget fodfæste op i 1970´ere, kan vi kalde det en reformation. Derfor kan vi ikke kalde det en fuldbyrdet reformation i 1540, idet kirkesproget vedblev med at være et fremmed sprog. Derfor kan færingen sige at Færøerne sprang reformationen over og gik direkte over til det moderne samfund.

Der er mange trossamfund på Færøerne. Jeg talte med en færøsk-gift englænder, der beskrev hans første møde med Færøerne i 80érne. Han sagde om sin første oplevelse på øerne: "Tre kirkesamfund i hver bygd, der alle brugte tid på ikke for åbenlyst, at stjæle medlemmer fra de andre kirker"

Der har været plads til flere trossamfund på Færøerne, end i mange andre lande, fordi Færøerne ikke havde deres egen kirke. Den danske Folkekirke var dansk, liturgien var dansk, sproget var dansk og mange præster var danske. Derfor var der plads og mulighed for at de små og store kirkesamfund kunne

[6] bl. a. præsten Marjun Lómaklett, Klaksvík

få fodfæste på Færøerne. Men fælles for de kirkesamfund var det færøske sprog. Så længe trossamfundet havde danske missionærer der talte dansk, var færingen ikke interesseret i deres tilbud, Så snart de færøsk-talende missionærer begyndte at dukke op, fik kirken fodfæste. Så blev kirken ”en af vore egne”.

Det er derfor såvel Plymouthbrødrene som Indre Mission (Heimamissíon) først oplevede en mærkbar tilslutning fra 1920'erne og frem. Og derfor den dansktalende Folkekirke på Færøerne kunne holde skansen så længe. Begge bevægelser forstod at vinde folkets tillid, da de tidligt i 1900-tallet begyndte at gøre brug af færøske, og ikke mindst færøsk talende missionærer. På den måde kom både Heimamissíon og Plymouthbrødrene til at fremstå som færøske alternativer til den dansksprogede Folkekirke.

De mange trossamfund er synlige i gadelivet. Der findes 18 forskellige trossamfund heriblandt 17 religiøse kirkesamfund (det sidste er Bahaisamfundet) der i overvejende grad er kristne, heraf er disse godkendte trossamfund med vielsesmyndighed: Adventskirken (godkendt i Danmark og derfor også på Færøerne), Frelsens Hær (godkendt i Danmark og derfor også på Færøerne), Jehovas Vidner (godkendt i Danmark og også på Færøerne), Pinsebevægelsen (godkendt på Færøerne, fordi den er godkendt i Danmark), Frimenigheden Keldan (godkendt på Færøerne af Mentamálaráðið), Fríkirkjan Oasen (godkendt af Danmark og derfor også på Færøerne),Menigheden Lívdin (se Oasen), Hebron (en Plymouthbrødremenighed, som blev godkendt af Mentamálaráðið. Der findes i alt 29 Plymouthbrødremenigheder. Ledelsen I Plymouthbrødrene består af de ældste (”hyrde”) der har juridisk ansvar for huset menigheden er tilknyttet. De står for undervisning, besøgstjeneste og yder sjælesorg). Plymouthbrødrene har eksisteret på Færøerne i flere generationer og blev derfor godkendt blandt andet på basis af dette. [7]

[7] Janna Hansen p. 43-44

Indre Mission er en del af den færøske Folkekirke, de udgiver blade og bærer vidnesbyrd. Den første indremissionær Axel Fr. Moe, kom til Færøerne i 1904, og derfra har Indre Mission spredt sig med lynets hast. 10% af alle færinge går jævnligt til Indre Missions møder i de mange missionhuse der ligger rundt omkring på Færøerne. Heimamission gør et stort arbejde for de mange færøske fiskere og sømænd på skibene og i udenlandske havne. Heimamission er stadig en del af færøsk sømandsmission [8] med missionshjem og skibsbesøg, mange færinge er tillige ansat i den danske sømandsmission og Dansk Sømands- og Udlandskirke. Først i 1990 rev Heimamission sig løs af Indre Mission i Danmark og er blevet en selvstændig forening.

Først i 1920'erne, oplevede den første religiøse kirke, uden for Folkekirken Plymouthbrødrene tilslutning. Plymouthbrødrene fik også hurtigt plads i det færøske kirkeliv, ikke kun fordi de talte sproget, men fordi den færøske Indre Mission måtte igennem store personstridigheder i 1930érne [9] . Plymouthbrødrene kender vi ikke fra Danmark, det er en konservativ evangelisk bevægelse med ophav i 1820érnes Skotland. Plymouthbrødrene kaldes på Færøerne ”baptister”, uden at være det, de går ind for frelse ved voksendåb og lægfolket evangeliserer. Plymouthbrødrene vil hellere kaldes “Brødremenighed ” [10], de er en menighed og kalder hinanden brødre, men det kan give forvirring fordi man tror Brødremenigheden på Færøerne er den samme som Brødremenigheden i Christiansfeld, der intet har med Plymouthbrødrenes sekt at skaffe. Plymouthbrødrene kom til Færøerne i 1879, men vandt hurtigt fodfæste og deres sekt nyder nu tilslutning fra ca. 15 % af den færøske befolkning. Plymouthbrødrene og Folkekirken arbejder sammen, på forbilledlig vis.

---

[8] I samarbejde med Indenlandsk sømandsmission

[9] Sølveráa p. 230

[10] I england hedder de bretherens: brødrene

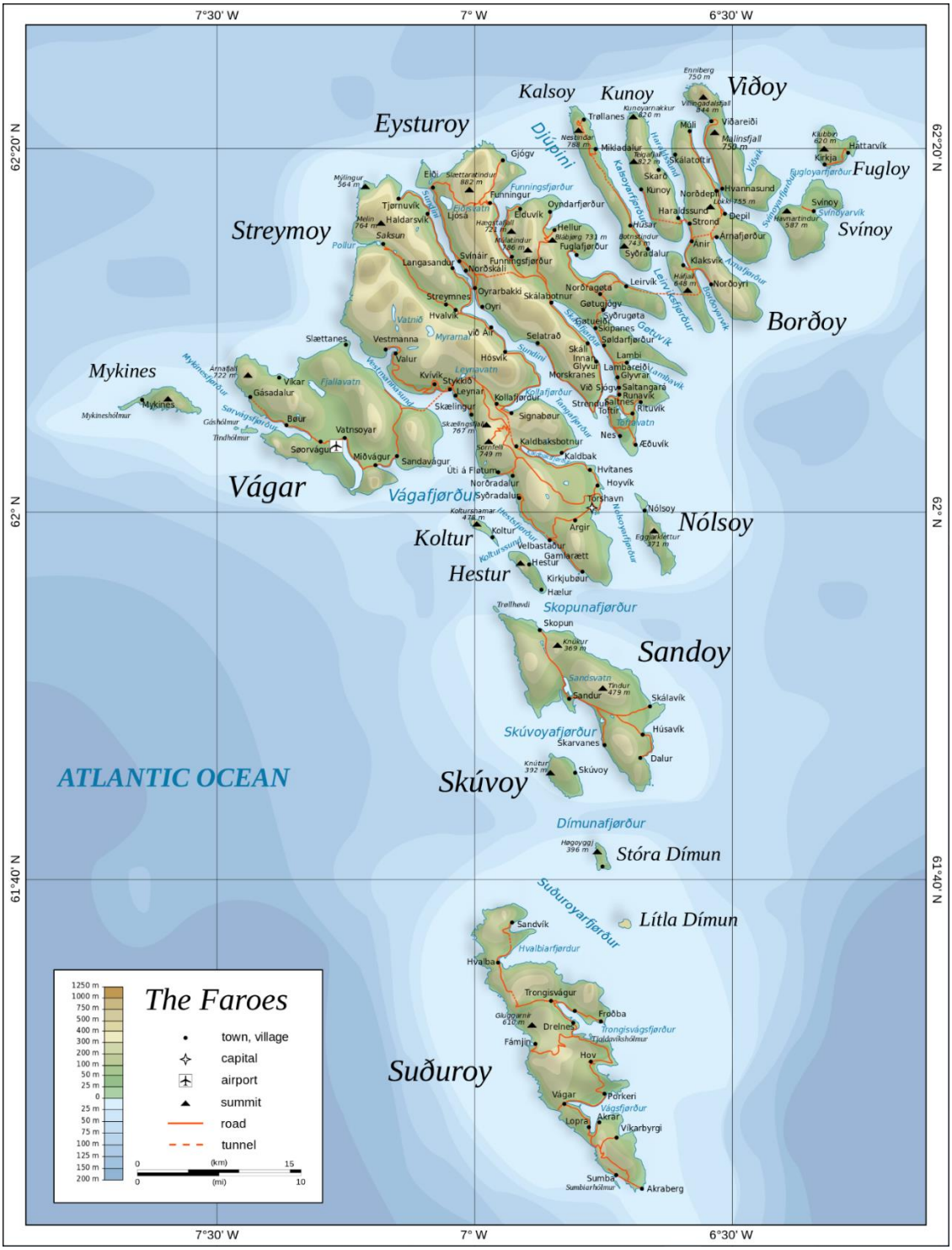
7°30' W
7° W
6°30' W
62°20' N
62° N
61°40' N
Eysturoy
Kalsoy
Kunoy
Viðoy
Streymoy
Borðoy
Svínoy
Fugloy
Mykines
Vágar
Koltur
Hestur
Nólsoy
Sandoy
Skúvoy
Stóra Dímun
Lítla Dímun
Suðuroy
ATLANTIC OCEAN
Djúpini
Vágafjørður
Skopunafjørður
Skúvoyafjørður
Dímunafjørður
Suðuroyarfjørður
The Faroes
town, village
capital
airport
summit
road
tunnel
1250 m
1000 m
750 m
500 m
400 m
300 m
200 m
100 m
50 m
25 m
0
25 m
50 m
75 m
100 m
125 m
150 m
200 m
(km)
(mi)

Færøernes historie med tidslinie

1380 Kong Oluf var konge af Danmark og Norge og regerede dermed over Færøerne. Færøerne blev underkastet norsk lov indtil kong Christian den 5. norske lov 1687-1850.

1816 Frederik 6 afsætter lagtinget

1821 Den første amtmand

1845 Folkeskoleloven: "Provisorisk reglement for almueskolevæsenet på Færøerne"

1846 V.U. Hammershaimb udgav " Færøsk sproglære" om det færøske skriftsspog

1850 Danmark riges grundlov fra 1849 og senere Grundloven fra 1953

1903 Den første danske Menighedsrådslov. Den Færøske sprogrejning og spirende selvstændighed var en af årsagerne til at kirkerne fik selvstændige menighedsråd. På Færøerne hedder det kirkeråd.

11. april 1940 De Færøske øer besættes af Storbritannien

23. marts 1948 Hjemmestyreloven[11]

1991 Bispedømme, Færøerne havde indtil 1991 en vicebiskop, i 1991 blev Hans Jacob Joensen udnævnt til biskop og Færøerne blev bispedømme

29. juli 2007 Den færøske Folkekirke

[11] Forhandlinger om selvstyre strandede både i 1906 og i 1946, færinge stemte nej, fordi man frygtede, at prisen for selvstyre ville blive for høj. Afgørelsen lå igen på Færøerne i 1948, da Færøerne endelig stemte for hjemmestyreloven.

Kirken i Viðaeiðe i tåge

Indflydelsen fra den store verden

Kirke og tro er dybt rodfæstet i det færøske samfund. Vi vågner op til dagens dont med radioens gudstjeneste kl. 7 og den gentages kl. 10. Da Útvarp Føroya (den færøske radio) ville ændre på radioens sendeflade sløjfede de gudstjenestens genudsendelse. Det kom de hurtigt til at fortryde og genindførte genudsendelsen i en fart og lærte at ingen skal forhindre en færing i at høre Guds ord på færøsk.

Færøerne er et lille land, hvor alle funktioner der forekommer i et stort land er tilstede, dog i formindsket målestok. Færøerne er et slags laboratorium, hvor vi kan måle og iagttage et samfund i lilleputstørrelse. Den politiske historie på Færøerne er ganske usædvanligt sammensat. Færøerne har først i de senere år fået sin selvstændighed. Øerne har været underlagt norsk og dansk styre og lovgivning og under 2. Verdenskrig blev øerne tillige besat af England. På grund af monopolstyre og besættelse på øerne kan vi derfor aflæse mange forskellige kulturelle indflydelser på øernes hverdagsliv. Den norske indflydelse gør sig gældende i det oldnordiske vestnorrøne sprog, færinge deler fælles historie, samfund og tildels økonomi

med Danmark. Når vi køber ind i de færøske forretninger mærker vi stadig samhandlen med England. Eller som en færøsk sømand, jeg var på indkøb med i Grimsby (UK) udbrød, med stor glæde i stemmen: "det er som at komme hjem". Færinge sælger stadig fisk til England og de engelske varer, såsom Ty Phoo tea, Cadburychokolade, McVities og Carrs kiks er favoritter i de færøske forretninger.

Det britisk/engelske flag. Engelsk vejnavn ved Skansen i Tórshavn, det var nemmere for de engelske soldater at navngive én af de færøske gader "2nd street" når de skulle frem til den i mørklægningen. Vejskiltet hænger der stadig, for at minde om den engelske okkupation under 2. verdenskrig. Det sidste billede viser skotske/britiske soldater, der står ved fodboldmålet i Vág, måske er en rask fodboldkamp. mod de lokale unge færinge under opsejling.

Udsigt fra kirkens vindue i Haldorsvík

Den kristne tro på Færøerne

Den kristne tro har en dyb forankring på øerne. Færinge lever i forbundethed med naturen, der hjælper dem med at brødføde familien, men som også giver dem et tæt forhold til liv og død. Mange færinge er fiskere og bønder ved siden af deres officielle arbejde. Det giver mad på bordet og er en del af Færøernes naturalieøkonomi. Gæs og får går frit omkring. Man skal være

varsom på landevejen, det er dyrt at køre et får eller en gås over.

Troen er vigtig under de specielle leveforhold. Det er farligt at bevæge sig rundt ude i den færøske natur. Når jeg siger farligt, så betyder det blot, man skal have omtanke og fornuft når man færdes udenfor. Vejret skifter og vi kan opleve 4 årstider på én dag. Færingen har sin tro med i hverdagen, på havet, på fjeldet, ja selv i de samfundsmæssige og politiske forhold er det oplagt at have Gud og Jesus Kristus med sig i de store beslutninger. Mens verden omkring Færøerne bliver mere og mere sækulariseret, så fylder troen stadig meget, både i det private og i offentlige rum. 85% af færøernes befolkning er medlem af Folkekirken, 15 % er medlem af andre trossamfund[12] 25% går i kirke og til møde i missionshuset, mange lytter hver dag til andagterne i radioen. Hvorfor fylder religionen så meget i det færøske samfund og hos den enkelte færing? Hvordan kan det være at Færøerne som det eneste land i Norden, ikke er sækulariseret? Cand mag, ph.d Janna Hansen angiver i sin ph.d afhandling: ”Betwixt and Between” om religion og religiøsitet på Færøerne i det 21. århundrede, 6 gode grunde til hvorfor sækulariseringen er gået forbi øerne. 1. Den geografiske isolation 2. Naturen 3. Sammenhængskraften i det færøske samfund 4. Kirken tager børn og unge alvorligt 5. Troen i det omkringliggende samfund og 6. Udbud og efterspørgsel. Jeg er enig i hendes inddeling, som jeg har brugt i de næste afsnit, men mener dog 2. afsnit skal hedde: ”Naturen, døden og livet”.

[12] 18 forskellige trossamfund heriblandt 17 religiøse kirkesamfund (det sidste er Bahaisamfundet) der i overvejende grad er kristne eller kristent inspireret.

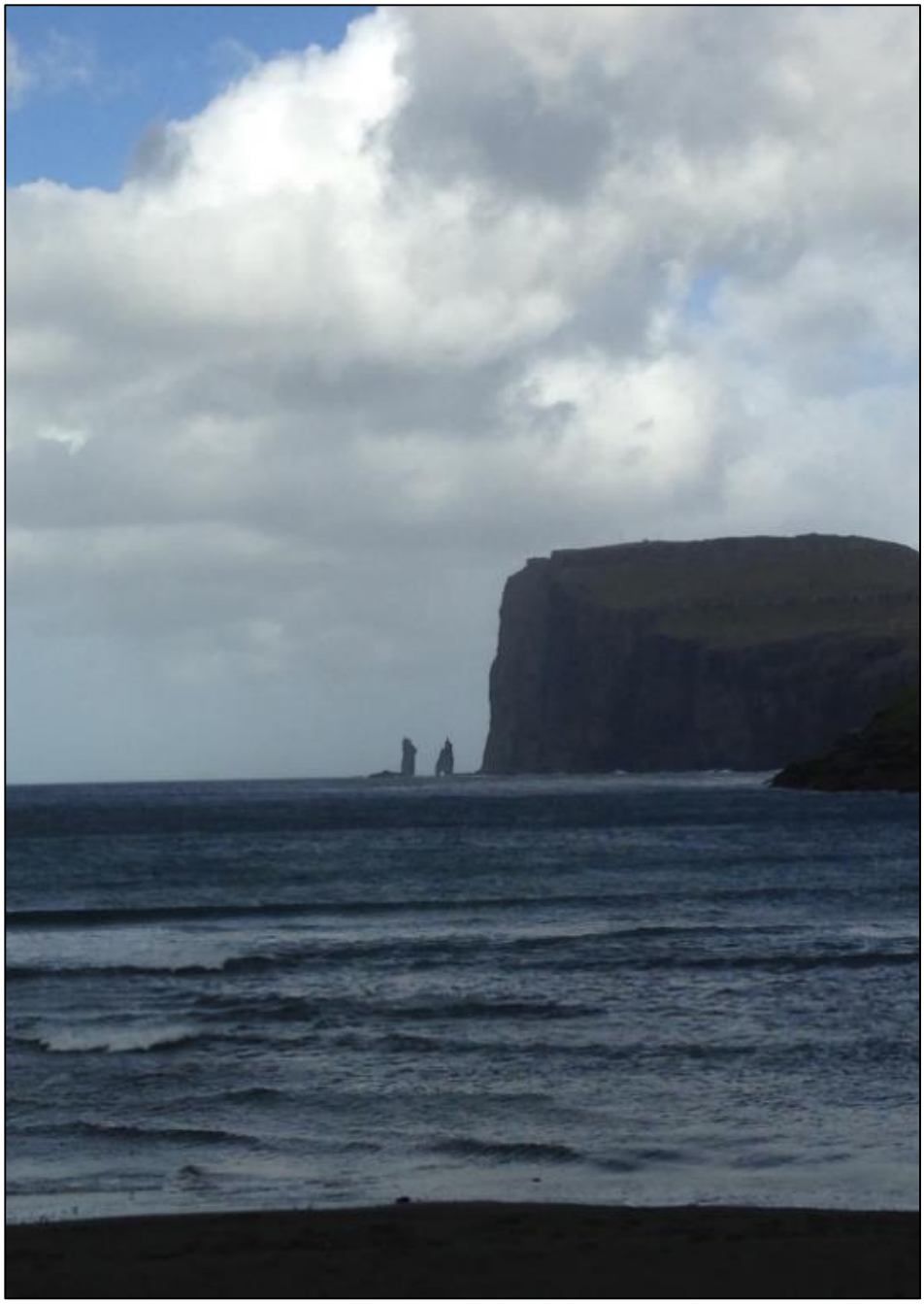

Foto fra Tjørnuvík mod Risin og Kellingin

1. **Den geografiske isolation.** Færøerne ligger isoleret på den nordlige halvkugle. Øerne ligger langt væk fra andre lande og deres kulturelle indflydelse. Færinge har udblik, øerne har en tendens til øget globalisering, mens befolkningen samtidig besidder et meget stærkt behov for lokal indflydelse og især lokal identitet. Således er Færøerne en del af verden, men samtidig stærkt rodfæstet i det lokale. Janna Hansen siger med et nyt udtryk, som hun og den nudanske ordbog lancerer: GLOKAL, i nudansk ordbog står der: ”samtidig tendens til øget

globalisering og stærkere behov for lokal indflydelse og identitet”

De forandringer Færøerne gennemgik, da øerne gik direkte fra det før-moderne til det senmoderne samfund, kan vanskeligt kaldes sækulare. Dog kan man mærke der er en religiøs forandring, og der sker en modernisering af hele samfundet, også religionen. Når det vedrører religion er det ”små skridt” og forsigtige forandringer. Meget er dirigeret af biskoppen, som når biskoppen siger at Folkekirken ikke skal imødekomme folket ved at ændre højmessen. Men i stedet skaber man et differentieret gudstjeneste- kirkeligt udbud, i form af ungdomsgudstjenester, pensionistgudstjenester, idræts-gudstjenester, ”aftenkvirra” [13] , begyndergudstjenester, demensgudstjenester, skruvugudstjenester [14] og diverse koncerter. I det nye ”Kvinna”blad fra september måned, er der en hel dobbeltside om babysalmesang i Vest kirken i Tórshavn.

Biskoppen har øjensynligt skelet til Danmark og de tiltag der er sket i de danske kirker gennem tiden. Biskop Jógvan Fridriksson siger det således: ”Folkekirken på Færøerne er et barn af sin tid, og vi ønsker selvfølgelig, at højmessen og alt her skal være højtideligt – være flot og alt det der. Men vi forsøger også at følge med. Vi ved, at hvis vi som kirke ikke følger med, så mister vi taget i folket. Ikke fordi Folkekirken vil have tag i folk som sådan. Men Folkekirken ønsker at være Folkekirke i folket eller med folket, så at det lige så vel er folket som har tag i kirken. Og vi er bevidste om, at vi ikke kan tale Kanaans sprog for folket, men vi må tale et sprog og gøre noget, som folket forstår og kan identificere sig med.”[15]

---

[13] “ Aftenkvirra” betyder stillegudstjeneste, som vi kender det fra Danmark.

[14] ”Skruvugudstjeneste” Spagettigudstjeneste

[15] Janna Hansen p. 147

Bent Exners dåbsfad i Vestkirken. Dåbsfadet og spanden ligner en brønd, Bent Exner skrev "Færøsk kirkesølv" i 1975

2. **Naturen, døden og livet.** Færingen er afhængig af natur og vejr og hvad naturen giver mennesket af stort og småt. Det ligger i den færøske sjæl, at naturen ikke er givet per automatik. Der må være en skaber bag denne smukke overflod. Men den smukke natur, kan også vise sig fra en nok så vild og voldsom side. Så har man har brug for at ty til Jobs bog 1,21 for at søge at skabe en mening i det meningsløse: "Herren gav, Herren tog, Herrens navn være lovet". Der er mange måde at italesætte døden, der er flere end jeg kan opremse her, men blandt andet kommenterer en færing ofte dødsfald således: " nu er hans tid kommet", " Gud tog ham hjem" og "han faldt for dødens hånd"

altså, som en selvfølge (teodice). Der er mange fortællinger om ulykker på havet og til fjelds, ligesådan har man mange pudsige ord for det samme – en af mine forfædre "faldt ned" (Datt oman), altså ned af fjeldet og døde og det huskes stadig, for det er øfolks skæbne.

Døden er naturlig, og man taler om de døde og hvem der nu er død. Mange spiser varm mad kl. 12, på arbejdet eller hjemme. De tænder for radioen og følger med i journalistens oplæsning, hvem der i dag er "gået hjem" og hvor og hvornår udsyngningen og begravelsen finder sted. Jeg spurgte mange om de ofte var til begravelse og hvordan deres arbejdsgiver forholdt sig til dette, at de måtte gå midt på dagen. Der syntes ikke noget problem, man er meget mere large, end på en dansk arbejdsplads. Det drejer sig om rigtig mange begravelser om året, for man kender af gode grunde mange mennesker, når man lever tæt sammen, selv i storbyen Tórshavn.

Interiør fra Skúvoy kirke, alterbilledet: ” Helligt og saligt er korset, vor eneste nåde”

3. **”Samfundsviðurskifti”** hedder det på færøsk. Det betyder på dansk, sammenhængskraft i samfundet. Troen er på spil alle steder i samfundet. Der er ikke mange ateister og humanister, man går ikke og putter med sin tro men sammenblander rask væk politik og religion. Da alle kender alle, så véd man også hvad hinanden tror på, derfor kan religionen dukke op midt i de politiske debatter. Både når modstanderen beklikker ens tro og når man selv argumenterer med sin tro. At trække sin tro på banen i politiske spørgsmål, gør det gruelig svært for modstanderen at tilbagevise argumenter der handler om modpartens egen tro.

I det sekulære Danmark argumenterer politikere ikke med deres tro. I Danmark er religion en privat sag. Færøske journalister ville aldrig drive hetz mod en politiker, fordi han

udtalte sig om sin tro på en skabende Gud. For noget der er nærmere sædvane end undtagelse, ville der ikke være nogen grund til at sætte på forsiden, med store bogstaver. De fleste politikere i Lagtinget er troende og deler gerne deres tro og blander det hjertens gerne ind i politik. Da Venstre-regeringens nyudnævnte uddannelses- og forskningsminister, Esben Lunde Larsen, udtalte sig om sin tro, blev ministeren ristet over en sagte ild, af journalister og sine medpolitikere. Hans cv og ph.d afhandling i teologi blev gennemgået med tættekam og han er nu udnævnt til miljø- og fødevareminister. I stedet for at være nysgerrig og spørge hvad politikeren mener med en skabende Gud, blev han hånet. Journalister og medpolitikere satte spørgsmålstegn ved om man kan være troende og forskningsminister, på trods af at tro og videnskab ikke er hinandens modsætninger. De fleste mennesker erkender jo at livet er større end én selv. Men vi er blot ikke vant til der bliver talt åbent om tro i folketinget. Vort samfund er kristent, men kristendommen er ikke dét der holder vort samfund sammen, i lige så høj grad, som det færøske. I et samfund som det danske, ”punker” man præsten, for at være mere om sig i den offentlige debat og præsten”er” religion personificeret. I Danmark har vi den holdning til præsten, at når blot han passer sit arbejde, er i kirken og holder gudstjeneste, så er præsten den enkeltes forbindelse til Gud. Selv behøver man ikke gøre bede. Det gør præsten jo! Hvor præsten er talerør for den passive kristendom i Danmark er det almindeligt på Færøerne at alle og enhver udtaler sig om tro, religion og kirke, og altså også politikere i lagtinget og på de elektroniske medier[16]

[16] Facebook er MEGET populært på Færøerne

Skúvoy kirke, det gamle alterbillede:" Hvis I ikke vender om og bliver som børn, kommer I slet ikke ind i Himmeriget" Matt 18,3

Skolen i Hovi i 1969: Sigrun, læreren, Òli Hans, Pidde, forfatteren, Jónsvein, Hildigunn, Suni. Læreren hedder "læreren" på færøsk i bestemt éntal, som også "præsten"

4.**Kirken tager børn og unge alvorligt**. Degnen fra Fríðrikskirjan Kristiannu Magnusson lægger vægt på kirken skal begynde med børnene. Børnene skal tage i kirke med deres bedsteforældre. Da hun havde små børn, havde hun travlt i huset med at lave mad til de hjemvendte og sultne kirkegængere. Men så tog hendes børn blot i kirke, med deres bedsteforældre. Jo mere udpræget den kristne socialisering er i en familie eller en

vennekreds, jo større er sandsynligheden for, at det enkelte familiemedlem eller det enkelte medlem af en given vennekreds vil forholde sig positivt til og/eller opsøge en religiøs institution.

Da Plymouthbrødrene og Heimamissionen søgte indflydelse og fodfæste på Færøerne, indså de hurtigt hvor vigtigt det er at kunne etablere et kristent børnearbejde. Børn skal have voksne og andre ligesindede at spejle sig i. Børn skal leve deres tro ud. I søndagsskolen kan børnene tale om tro og møde andre der også tror på Gud, som de selv. Alle børn på Færøerne har gået i søndagsskole, enten i missionshusene eller imens præstens prædiker (børnekirke) og mange unge fortsætter på ungdomslejre og i Ungdomskirke. Det er ofte kvinder der er lærere i søndagsskolerne, på lejre og i Ungdomskirke. Troen forstærkes gennem samværet og man mødes ofte i en kristen sammenhæng ved store møder på de store religiøse festdage: jul, påske, pinse, og Olaifest[17]. Ved Olaifest går man i kirke, iklæder sig færøsk dragt og går på besøg hos hinanden, mødes ved rostævner og koncerter. Men hele tiden er religionen med i fejringen af dagene. Til Olaifesten ses politikere og præster side om side i processionen gennem Tórshavn, inden alle går til gudstjeneste sammen. Da Folkekirken blev færøsk, i 2007, udtalte lagmand Jóannes Eidesgaard, meget højtideligt i lagtingets åbningstale ved processionens begyndelse, på Olaifestdagen:"Olaidag 2007 går vi ind i historien som dagen, hvos vi tog ansvar for landets mest betydningsfulde kulturinstitution – kirken- som er et grundlag vores samfund bygger på"[18]

[17] Fejringen af Olav den hellige, en mindedag der stammer fra dengang Færøerne hørte under den norske krone. Olai festen er også sammenfaldende med lagtingets åbning.

[18] Janna Hansen p. 112

Alterbillede ”Nedtagelsen fra korset” domkirken i Tórshavn

På Færøerne har man stor forkærlighed for at mødes om sommeren, efter den lange, kolde og mørke vinter. Der er rigtig mange gode musik festivaler, hvortil ”ALLE” kommer i bil, bus eller sejler dertil. Man ligger i teltlejre eller lægger til ved kajen, unge og gamle mellem hinanden. Man arrangerer ofte kristne festivaler med musik, sang og koncerter, ligeså stormøder, søndagsgudstjenester på skibe (bl. a. Norrøna der sejler Island-Færøerne- Danmark) og gudstjenester ved rockkoncerter netop for at vise at man er kristen og står sammen i det færøske samfund. I en god sammenblanding af politik og religion og et stænk nationalånd.

5. **Troen i samfundet** Hvis vi sammenligner med landene omkring, er Færøerne et religiøst land. Det er sjældent vi møder et vesteuropæisk land, hvor tro fylder så meget i det private og offentlige rum. Den færøske statskirke er en ny opfindelse, derfor har manglen på en (færøsk) statskirke givet plads til en mængde andre religiøse/ kristne kirker, der forstod at ansætte færøsktalende missionærer, hvor Folkekirken stadig ansatte danske præster. Det er svært for en religion at få fodfæste i et land, hvis statskirken fylder meget – og det gjorde den ikke på Færøerne, fordi kirken var den danske Folkekirke. Færøerne er et godt eksempel på at alle religioner kan få fodfæste på øerne, ja selv, Bahaisamfundet og Plymouthbrødrene, har fundet plads i det lille øsamfund. Fordi statskirken ikke har været færøsk, har det givetvis været med til at forstærke religionen og troen, gennem de mange forskelligartede religioner. Hvis kirken bliver ved med at være en frivillig kirke, vil Færøerne stadig være et religiøst land. Det tror jeg den fortsat vil være, fordi man i det færøske samfund bliver nødt til at samarbejde i lokalsamfundet, for at få tingene til at glide. Så overfører man blot dette lokale samarbejde til kirken.

Udsigt fra Fuglafjørður kirke

6. **Udbud og efterspørgsel.** Der syntes ikke mange færinge der ikke tror. Der er et tilbud til de fleste, om man er til lovsang, guitar, trommer, karismatisk, højkirkelig, etc. ” Hvad du ønsker skal du få”.

Der er flere trossamfund til de snart 50.000 færinge end man ser i andre lande. [19] Derfor kan man ikke, i et land hvor tro fylder så meget, stå uden for troen. I et lille land, er der et vist mål af social kontrol, for det er vigtigt at spejle sig i andre, at man holder sammen, fordi man tror og dermed forstærkes troen ydermere. Alle er delt op i en eller anden tro: ”du er Jehova (s vidner) ”, ”de er ” bap(tister)sere””, ”vi er kirken” osv. Jo flere man er – jo bedre. Man vil nødig brændemærkes og ses skævt til, hvis man ikke selv tilhører et kirkesamfund – uanset. En fra min familie oprettede sin egen religion på Færøerne, efter han i første omgang blev medlem af en af de mange små menigheder der er en del af Pinsebevægelsen.[20] Da han blev ekskluderet oprettede han blot sin egen menighed, med den nærmeste familie. Hans steddatter har hudløst skrevet om tiden i menigheden og de overgreb der foregik i en sekt, med egen social kontrol.[21]

Den religiøse højredrejning har haft sin berettigelse i et land hvor man skelnede mellem “ Blå Kors eller alkoholiker”. Både

---

[19] Janna Hansen p. 192

[20] Nardus-menighederne praktiserer tungetale, tydning og profeti, men tror ikke på Treenigheden og døber sine tilhængere alene i Jesu navn. Menighederne forkynder at Guds navn er Jesus, og at Faderen og Sønnen er 2 forskellige navne på samme person. Helligånden er Guds kraft. Nardus dyrker endvidere de såkaldte prædestinationsdogmer (forudbestemmelse) og man hævder at den katolske kirke er Babylon, den store skøge i Johannes' Åbenbaring. Videre hævder Nardus at de protestantiske kirkesamfund og organisationer er "skøgens døtre". Bevægelsen værdsætter blandt andet at kvinder/piger har langt hår og kun klæder sig i kjoler. De godtager at fraskilte kan gifte sig igen og afviser de ti bud. Sex før ægteskabet accepteres til en vis grad, da de mener at det er "ånden" som afgør hvad der er rigtig eller forkert.

[21] Silvia Henriksdottir: Sig at du lyver (erindringsroman om at vokse op på Færøerne i en religiøs sekt)

Heimamission og Plymouthbrødrene talte mod alkohol. De kristne samfund gjorde et stort socialt arbejde mod spiritus, men man fik så samtidig dommedagsprædikener mod dans og kortspil, med i pakken. I dag er de tidligere tiders religiøst funderede påbud og forbud redefineret. Det betragtes ikke længere som syndigt at drikke et glas vin eller to.

Bliver religionerne ved med at ekspandere, bliver der flere tilhængere? Religionshistorikeren Janna Hansen mener antallet er stagneret. Der er ikke blevet flere aktive i det religiøse udbud. Det er derimod ikke sikkert niveauet vil holde sig, for religion alene kan ikke være bolværk mod de mange udefrakommende indtryk og tendenser, som den enkelte færing møder i stigende grad i sin hverdag[22]. Post. doc. i socialantropologi Firouz Gaini, forsker i børne- og ungdomskultur, mener Færøernes gigantiske hop ind i det senmoderne, på et tidspunkt vil give bagslag: Hvordan skulle øerne kunne overleve som sig selv, uden at give køb på dens identitet?

Jamen det har Færøerne kunnet, selvom de fleste tvivlede. Allerførst overlevede Færøerne 80érnes økonomiske sammenbrud, mange måtte rejse fra øerne til Danmark og skabe sig et nyt liv, på grund af gæld, mange der gik konkurs og folketallet faldt. Dernæst kom forslaget om løsrivelse, som også Færøerne stod igennem. På trods af murren i krogene: ” Hvem skal nu betale? ”. Men færingene bliver på Færøerne og de, der er rejst ud, kommer stadig, i stigende tal, hjem til øerne efter veloverståede studier i Danmark og UK. Folketallet har aldrig været så højt, knap 50.000[23]

---

[22] I min barndom var de fleste mænd på Færøerne fiskere og bønder. Min far fik realeksamen som den første i bygden og hans klasse var tillige den sidste klasse, der gik op til studentereksamen i alle fag, på et fremmedsprog (Dansk) Janna Hansen p. 192-93

[23] ”Industrialiseringen og moderniseringen af det færøske samfund kom meget sent i gang, sammenlignet med det europæiske fastland, men der gik ikke lang tid før færinge også var bragt ind i det senmoderne videnssamfund. Med andre ord, så var den moderne periode kort og kaotisk på Færøerne. Næsten alle omlægningerne skete på én gang. Det der tog omkring to århundreder i Europa, tog kun 40-50 år på Færøerne” Giani p. 6

Familiebryllup i Hóyvík kirke

Sproglig løsrivelse[24]

Skúvoy mod Skarvanesi.

Der er tradition for mundtlig fortælling på Færøerne. Det færøske skriftsprog blev først genopdaget i midten af 18-tallet. Derfor var alle optegnelser nedskrevet på dansk af danske embedsmænd. Det er således den danske version af den færøske historie. Derfor måtte færingen bruge den mundtlige version, der for færingen var den sande version. Det bedste våben i kampen mod de danske statsembedsmænd, var den mundtlige overlevering.

Man har været vant til at samles i de mørke og lange vinteraftener og fortælle historier om slægten og bygden. Alle har været klar over betydningen og vigtigheden af, at den færøske historie blev overleveret, i den version, der blev fortalt. Denne memoreringsteknik, er den samme, det jødiske folk benyttede sig af når de skulle videregive fortællingerne om jordens skabelse og Guds åbenbaring i verden. Således har man genfortalt de gammeltestamentlige fortællinger inden de blev

[24] Billedhuggeren Hans Pauli Olsens skulptur af Sigmunður Brestisson, der sidder på sin fødeø Skúvoy og leger med sin båd (billedhuggerens modne og ældre udgave af Sigmunður kan iagtages henholdvis udenfor Vesturkirken og i Sandvík ved havnen)

nedskrevet og sådan genfortæller færingen historier om mennesker, bygden, livet og døden. Ligesådan bliver børnene ofte hørt i slægtens historie, så de ikke kløjs i hvem der er i familien og hvordan de er i slægt med hinanden. For den mundtlige fortælling er ikke ophørt, traditionen er fortsat. I søndagsskolen hvor børnene hører de bibelske fortællinger og derhjemme ved middagsbordet når samtalen løber frit. Og til fester når munden kommer på gled og ordet går på skift.

Til familiefortællingerne hører også de bibelske fortællinger, der er en stor del af den færøske kulturs og histories identitet. Man har altid brugt Bibelen til at koble historierne om vor Herre Jesus Kristus, til det liv der leves. Beretningerne får en ny mening når de fortælles som en del af den færøske identitet. Når man fra vinduet har frit udsyn til stormen på søen og et får der græsser på fjeldet. Når man hører om det fortabte får der bliver væk, Jesus der går på vandet og man igennem fortællingen flytter det bibelske landskab til Færøerne. Færinge har tillige fortællingerne om kirkegang i fortiden, hvordan man i gamle dage måtte stride sig over fjeldet med dåbsbarnet i armene eller tage båden i orkanagtig sidevind til kirke, og om kirkegangskonerne der blev indledt og velsignet efter fødsel, langt efter den sidste kirkegangskone blev fremstillet i Danmark.

Når man har måttet kæmpe for sit modersmål, er det naturligt man ønsker at bevare det udsatte sprog. Hvordan gør man det bedre end ved at fortælle om fortiden til de unge, der ikke har oplevet en tid, hvor alt foregik på dansk. Kirkens sprog var dansk, skolens sprog var dansk. Man gik til eksamen på dansk og sang efter den danske salmebog. Den bedste måde at bevare sproget på, er at fortælle børn og unge at man skal tage vare på sproget, fordi der var engang man kun måtte tale dansk. Der er mange fortællinger om dengang færinge levede under skiftende danske konger, handlen med udlandet blev overdraget til højstbydende købmand, mens det Kgl danske monopol blev etableret i 1709 og først ophævet i 1956. Dengang det færøske ordsprog lød: ”Hver gang færingen fanger

Ingeborg Frederiksen har malet udsigten over Tórshavn i 1911. De kvindelige kunstnere fra akademiet i Danmark rejste til Færøerne. Vi véd Anne Marie Carl-Nielsen var med på én af rejserne til Færøerne. Maleriet er et arvestykke og hænger på mit kontor. Jeg har arvet det fra billedkunstneren Bodil Jensen, der var barnebarn af V.U. Hammershaimb. Bodil Jensen var en af ildsjælene bag de kvindelige kunstneres rejse til Færøerne.

en fisk, beholder han hovedet af fisken og afleverer resten til Danmark".

Færingen har overlevet som en nation med eget oldgammelt sprog, gennem de historier, der er blevet nedarvet gennem slægterne. På trods af det accepterede sprog var dansk og færøsk ugleset. Men slægtens historie er vigtig for færingen, fordi man kan høre, det nytter at kæmpe og man kan høre at historierne om slægtens overlevelse betyder man selv vil leve videre i erindringen hos den store slægt, til eksempel for andre.

Hvordan kunne det komme så vidt at det dansk sprog helt fortrængte det færøske? Færøerne blev tidligt en af Danmarks kolonier og det var ikke en mulighed for de fattige bønder og fiskere at sende deres sønner til København for at læse. Meget få færinge blev uddannet og først i 18-tallet stod det klart for den veluddannede teolog V.U. Hammershaimb, at han burde udgive en ordbog, en sproglære over det færøske skriftsprog. Det danske sprog på Færøerne havde i Hammershaimb´s øjne udviklet sig til et "sprogproblem", ikke nok med at dansk var et fremmed sprog for færinge. Dengang blev det danske sprog ydermere præget af præsternes provinsielle ejendommeligheder, de danske dialekter. Færinge var vant til

at tale dansk indbyrdes og høre det udtalt efter bogstaven på Gøtudansk, efter bygden nordpå: Gøte [25]. På trods af at danskere og færinge talte dansk med hinanden, så forstod de simpelthen ikke hinanden. Der er mange fortællinger om de forviklinger det skabte, hos lægen, hos præsten, hos juristerne. Det var for Hammershaimb "sprogproblemet"

Hammershaimb gik helt tilbage til de oprindelige vestnordiske sprogrødder, og her kunne han gå til det islandske sprog, der ikke som det færøske stod i stampe. Derfor skabte han en færøsk retskrivning med nøje tilknytning til det islandske skriftsprog. Han rejste rundt på øerne og indsamlede viser, sagn og fortællinger og sporede færøsk tilbage til 1300-tallet gennem de færøske tekster fra 1300- og 1400-tallet, hvorfra

Alterbilledet i Sandur kirke: Helbredelsen af den lamme

færøsk var blevet trængt tilbage som skriftsprog. Der fandtes ganske få færøske tekster fra 1400-tallet og frem, folkeviser og andre småtekster, der var skrevet i fonetisk retskrivning, alt efter hvilken dialekt den skrivende talte. Alt andet var blevet nedskrevet på dansk. I dag synges nogle af de færøske kvad stadig på dansk.

[25] Gerhard Hansen p. 152

Det nye færøske skriftsprog blev for første gang anvendt af Hammershaimb selv i " Færøsk sproglære" i 1846. Der skulle dog gå mere end en menneskealder, inden det blev taget i brug af en selvstændig færøsk litteratur, og dansk var stadig Færøernes eneste officielle skriftssprog.

Hammershaimb var også aktiv som teolog og præst. Han afholdt en gudstjeneste på færøsk, så tidligt som i 1855, men den blev så dårligt modtaget, at han først gjorde et nyt forsøg, i 1902, næsten 50 år senere, da tiden var moden. Mattæus evangeliet blev oversat til færøsk allerede i 1823 og senere oversættes bibelske brudstykker. I 1890´erne udkommer salmer på færøsk, men stadig sad vi i 1960 og sang efter den danske: "Salmebog for Kirke og Hjem", som min sidekammerat fra skolen Hildigunn Tausen gjorde mig opmærksom på. Vel at mærke den gamle "Salmebog for Kirke og Hjem", fra århundredskiftet, ikke nyoptrykket fra 1953. Salmebogen var så gammel, at salmerne ikke havde nummer, men sidetal. Både Kingosalmebogen og "Salmebogen for Kirke og Hjem" er stadig i dag arbejdsredskab for degnen. De ligger i én udgave på degnepulten, side om side med salmebogen, tillægget og de forskellige postilsamlinger. I 1900 udkom den færøske bibelhistorie, der blev læst i hjemmene og endelig i 1961 den færøske salmebog, der stadig er i brug i dag, og netop nu har fået et tillæg.

V.U. Hammershaimb har ikke levet forgæves, hans skriftsprog udvikles hele tiden, der udkommer snart en helt ny ordbog. Navneloven blev revideret i 1992, så de gamle oldnordiske regler ved navnebrug blev genoplivet. På Færøerne har man altid brugt fornavne og efternavnet afspejlede det sted hvor man er født og kommer fra, med úr eller í foran stedsangivelsen. Det vil sige man beholdt sit eget navn fra vugge til grav. Ægtefæller får nemlig ikke automatisk samme efternavn, men beholder eget navn ved giftermål.

Dog skal færinge i Danmark stadig ansøge om de færøske navne, på lige fod med andre "ikke danske" navne. Den nu afdøde sognepræst Bjørn Sigurbjørnsson, der havde et stort hjerte for Færøerne og det færøske sprog, fik ændret den danske navnelov. I dag er det muligt at navngive børn med de

islandske og færøske bogstaver eks. ð og endelsen -són og –dóttir, således islændinge og færinge kan døbe/navngive deres børn i Danmark og ikke se sig nødsaget til at tage ”hjem” til Færøerne og Island, for at navngive barnet med det rigtige navn.

På Færøerne var det især unge der blev nationalt vakt, hånd i hånd, med den danske højskoles færøsk-nationale påvirkning og de to færøske præster AC Evensen og provst Jácob Dahls brug af færøsk i kirken. Især var det provst Dahls kirkelige tekster på færøsk, herunder udgivelse af de prædikesamlinger der brugtes/bruges i kirken ved degnegudstjenester (Lestur), af hvilke den første postil blev trykt i 1934, der havde den store betydning for det færøske kirkesprog.

Mikladalur kirkes altertavle over "Vandringen på søen" Mt 14,22-33. mændene sidder i en áttamanarfarar, den forreste mand rækker armene ud efter Jesus der vandrer på søen "Herre frels mig".

Provsten Jácob Dahl gav det færøske sprog liv og identitet. Han bragte det ind i kirken, så det ikke længere hed sig, at Gud ikke forstod færøsk. Gud forstod netop færøsk. Hans søn Jesus Kristus bruger de færøske naturbilleder som afsæt i sine lignelser og taler. Med det store ordforråd det færøske sprog har udviklet, hvad angår hav og sejlads, kunne Dahl let demonstrere, at intet andet sprog overhovedet var mere velegnet til en prædiken.

Provst Dahl bruger mange beskrivende ord i de postiller, han udgav til brug ved degnegudstjenester. Han bruger blandt andet hverdagsbilleder og Guds skønne natur som enhver

færing kan henholde sig til: stormen på søen, blikstille, tilfrossen å, tågen i fjelde, får, høst, neg, solbeskinnet hav, etc. Forskeren og præsten Jákup Reinert Hansen skriver om Jácob Dahls postiller at de ikke er så generelle og tidløse som man umiddelbart måtte forvente, når man finder dem i en postil, udgivet til oplæsning søndag efter søndag[26]. Men Jácob Dahl formår at engagere menigheden i sine prædikener. Menigheden kan høre i prædikenerne at han er følelsesmæssigt og eksistentielt engageret, at han ved at prædike for sig selv - også formår at få andre i tale [27]. Som den første højmesseprædiken i 1925 han skrev på færøsk, om Jesus der stiller stormen. Han fortæller i sin prædiken om de to storme der stilles: stormen på søen og stormen i disciplenes hjerter: [28]" Den storm der får den lille livsbåd til at til at skjules i bølgerne, kan være en svær sygdom eller en tung sorg, en stor smerte eller en skæbnesvanger prøvelse, og stormen kan være streng og bølgerne tunge, men ved tro på Jesus mildnes vejret på underfuld måde og der bliver blikstille inde i hjertet"[29].

To af de mange både i Sandur kirke

Det er første gang, Jácob Dahl prædiker, beder, læser evangeliet og forretter nadver på færøsk. Efter hans debut som færøsk prædikant, bliver der færøsk gudstjeneste en gang om

[26] Jákup Reinert Hansen p. 20

[27] Jákup Reinert Hansen p. 20

[28] 4. søndag efter Helligtrekonger i kirkeåret 1926-27

[29] Jákup Reinert Hansen p. 414

måneden og dernæst hver anden søndag og fra 1. pinsedag regelmæssige færøske højmessegudstjenester efter alterbogens tekster. Da degnegudstjenester blev tilladt på modersmålet, begynder Jácob Dahl at udgive sine prædikener, omskrevet til brug ved degnegudstjenesterne. Dette var et nybrud for sproget og for Folkekirken: ”Provst Dahl lagde både en grundvold og rejste en bygning, som bliver stående for evigt”, udtrykker forskeren, præsten Jákup Reinert Hansen det i hans fine ph.d afhandling om degnegudstjenester og provst Dahl.[30]

Kongsbonden i Kirkjubø (kunstneren Tróndur Paturssons farfar), var med til at kæmpe for gudstjenester på færøsk i sin kirke, og derved var med at bane vejen for lovgivningen om de første gudstjenester på færøsk og blev senere (se nedenfor) medlem af kommissionen til oversættelse af færøske ritualer. [31]

Den 10. oktober 1930 forelå en autorisation af ritualbogen på færøsk, med den tilføjelse fra kirkeministeriet at ritualerne skulle bruges i overensstemmelse med menighedsrådsloven af 1925, med atter den tilføjelse at prædiken og ritualer skulle være på samme sprog. I 1961 bliver hele Bibelen oversat fra grundsprogene til færøsk. I 2016 blev den nye oversættelse af det gamle testamente udgivet af det færøske bibelselskab, en tiltrængt oversættelse, fordi den nye alterbog og ritualbog fra 2014, giver mulighed for en tredje læsning, fra det gamle testamente.

---

[30] Jákup Reinert Hansen p.40

[31] Den 27. december 1929: Kirkeministeriet træffer beslutning om nedsættelse af en kommission, der skal afgive betænkning angående oversættelse til færøsk af ritualer og salmebogens »prosaiske del«. Der henvises til en indstilling herom fra Københavns biskop af 10. nov. 1927. Kommissionen får følgende medlemmer: Provst Dahl (formand) Lærer Joen Poulsen, Fuglefjord, **Kongsbonde Johs. Patursson**, Kirkebo Købmand Johan Mortensen, Vaag, Højskolelærer Simon af Skardi, Thorshavn Konsul V. Lützen, Thorshavn, Lærerinde Karen Samuelsen Lærer Johan Poulsen, Lærer Kollsoy i Gjov og Lagtingsmand Michel Samuelsen.

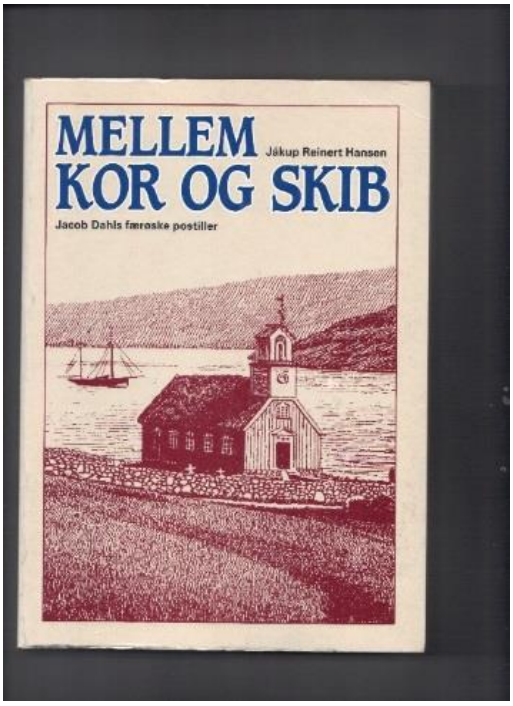

Forside af Jákup Reinert Hansens bog om provst Dahl, kirken i Vág på forsiden. I dag er kirken flyttet til Hovi og Vág har fået en stor købstadskirke. Uden for kirken i Vág står staduen af provst Dahl, der gav det færøske folk kirkesproget.

Lad nu lykønskninger ved provst Jácob Dahls 25 års jubilæum som præst og provst tale sit eget sprog. For derigennem, på bedste måde, at vise den store betydning sproget har for det færøske folk: Digteren H. A: Djurhuus digter bl. andet ved præstejubilæet i 1937: ”vores sprog løftede du op, bar det inden for kirkens dørtrin” og det færøske kirkefolk, kirkerådene, sammenfatter det færøske folks taknemmelighed i et af de 292 lykønskninger ved provstejubilæet, blandt andet: ”Vi takker dem især for deres sproglige arbejde. Med taknemmelighed ser vi tilbage, fordi det lykkedes dem at skabe det færøske kirkesprog, som for 25 år siden slet ikke eksisterede, og med frimodighed ser vi fremad, thi vi er sikre på, at om end meget visner og falder, så vil dog den grundvold, de her har lagt, og det, De sprogligt har opbygget i tale og skrift, stå, så længe som der er nogen færing til, ja, uden tvivl også efter den dag, hvis den skulle indtræffe. ” Og brevet fra det færøske kirkefolk er et vigtigt dokument, der afslutter med skrifteordet fra 1. Johs. 4,10: ”Deri består kærligheden. Ikke i at vi har elsket Gud, men i at han har elsket os og sendt sin søn som sonoffer for vore synder”. Dette brev er stadig et vigtigt dokument, fordi det dokumenterer hvordan det færøske lægfolk, havde søgt at

dokumentere og systematisere provst Dahls samlede arbejdsindsats. For postillerne (Dahls og de nye) blev ikke blot læst i kirken, men også ved aftensmaden ved køkkenbordet, ved højtideligheder i ” den fine stue” og i sengen ved sengetid.

Epitafium over provst Peter Matthiesen Hentze (1753-1843) Hans journaler og optegnelser til kvad er værdifulde historiske vidnesbyrd [32]Når vi kigger i kirkebogen vil vi finde flere overraskelser om den dygtige provst!

[32] Jákup Reinert Hansen p 35

Glaslågen til Kirkjubø kirke, skabt af kunstneren Tróndur Patursson, der har sit atelier oppe på fjeldet over Kirkjubø

Kingo salmebog fra Hvalba kirke, der blev reddet i land fra den forudlykkede båd Eikistoftabátinum, på vej fra Tórshavn til Hvalba i 1835. Kingosalmebogen ligger på alteret i en fin glaskasse, til minde om besætningen og òla Vestan Tún, der holdt fast ved sin salmebog

Kirkelig løsrivelse

Der blæser nye kirkelige vinde på Færøerne. Folkekirken er færøsk. Det færøske folk har fod under eget bord og det bærer kirken præg af. Fordi man er vant til at arbejde sammen, i byen og bygden, forstår man at smøge ærmerne op og arbejde for at den nye kirke kommer godt fra start. Medlemmerne er vant til at samarbejde, på bygdens byggeprojekter og på havets arbejdsplads, hvor der ikke levnes mulighed for at springe arbejdet over. Der er rigtig mange frivillige i den færøsk kirke, der forstår at arbejde for "vores kirke". Hvis modersmålet er hjertesprog, må kirken være hjerteblod. Der er dog stadig områder i kirken der endnu er uforløst. Den færøske Folkekirke var det første færøske frigørelsesprojekt. I dag er det ikke til at forstå at kirken for 10 år siden, hørte under Københavns stift, når det i dag er en kirke med udlandsafdelinger i København og London.

Men løsrivelsesprocessen fra Danmark blev en langsommelig affære. I 1993 holder lagmanden Marita Petersen sin første åbningstale, som nyvalgt leder af lagtinget og opremser de

mange opgaver, lagtinget står overfor: ”På trods af, at Færøerne er blevet et selvstændigt bispedømme, er den kirkelige lovgivning stadig dansk. En stor del af den kirkelige lovgivning er gammel, og i andre tilfælde mangler den lovhjemmel. Derfor bliver den kirkelige lovgivning ajourført. ” [33]

Fra 2001 og frem kunne færingen hvert år lytte til lagmandens åbningstale, hvori ønsket om en selvstændig færøsk Folkekirke indgik. [34] Lagtingets arbejde med den færøske kirkes lovgivning har desværre, selv i dag, lange udsigter. Stadig den dag i dag kritiserer kirkerådsmedlemmer kirkens lovgivning for at være ude af trit med virkeligheden.

Den færøske kirkerådsforening har 380 kirkerådsmedlemmer(kirkjuráðslimir), de mødes til årsmøde og bliver flittigt inviteret til jubilæer, indsættelser og ordinationer. Der er meget at diskutere i en ung forening. Jeg har især lagt mærke til to stemmer i debatten på årsmøderne for kirkerådsmedlemmer i 2015 og 2016 [35] Deres oplæg indeholder større trang til mere selvstændighed: Vi vil selv!

De spørger om det har gavnet den færøske Folkekirke at overtage den danske Folkekirkemodel, da Folkekirken i 2007 blev selvstændig? Kirkerådsmedlem Tummas Lauritsen fremhæver den uheldige ordlyd i den færøske Folkekirkes §66 "Folkekirkens forfatning ordnes ved lov" og forstår ikke at religion og politik sammenblandes i en evangelisk- luthersk Folkekirke, med Martin Luthers to-regimente for øje.

---

[33] Janna Hansen p. 112

[34] Janna Hansen p. 111 og 112

[35] Kirkjutiðindi 1/15 og 1/16

Frivilligliste fra Sumba kirke

Han siger: “Det kan ikke være meningen politikere på Færøerne blander sig i præsters embedsførelse (vielse af fraskilte og ægtefæller af samme køn og Folkekirkens økonomi) Giv os den kirkeforfatning, vi har bedt om siden 1849, det ville være gavnligt for såvel land som kirke! ”

Dette indlæg følges op af formanden for menighedsrådsmedlemmerne på Færøerne, Hans Jacob Lamhauge, der tilslutter sig kravet om at revidere kirkelovgivningen fra 2008, da Færøerne overtog den Færøske Folkekirke. " Der er næsten ikke sket noget siden" siger han. Han fortsætter: "Hvorfor har kirken et provstiråd, som menighedsrådsmedlemmerne vælger medlemmer til hvert 4. år, som ikke må udtale sig om Landskirkeskatten? Hvorfor er landskirkeskatten lagtingets bord? Ligeledes fortæller Lamhauge at den færøske Præsteforening og menighedsrådsmedlemmerne ikke ønskede at blande sig i debatten om borgerlig vielse af ægtefæller af samme køn. Hvorfor de gik sammen om et svar. Hvorefter de politiske partier gik ind i diskussionen og blandede sig i de indre kirkelige anliggender, uden kirken blev hørt! "

Selvstændigheden ligger og lurer- vi vil selv!

Medlemmer af lagtinget er meget åbne om kirkelige anliggender. Jordemoder Ruth Vang siger om sin tro i et interview i bladet "Kvinna": "... troen og overbevisningen er den samme i dag. Men noget har forandret sig. Som yngre var jeg optaget af hvad der var sandt og falsk. Men med årene bliver man ydmyg og klar over at tingene er mere sammensat og ikke sort og hvidt, som jeg troede i min ungdom. I dag tror jeg først og fremmest til min egen brug og lader andre om at fordømme. " Videre siger hun, hun allerede i -89, da loven om vielse mellem to af samme køn, blev indført i Danmark, ytrede sig positivt, nu arbejder hun for: " Retten til at tro og være som man er, så længe det ikke skader andre".[36] Det gør hun ikke ved at lægge bånd på sig selv, men ytrer sig, om sin tro og religion, på lige fod med de andre lagtingsmedlemmer, uden at tage hensyn til at hun på denne måde blander sig utidigt i debatten og blander religion og politik.

Jordemoderen er ikke det eneste medlem af lagtinget, der har det på denne måde. Alting er til debat i det færøske samfund og der tages ikke hensyn til om man blander sin tro ind i de politiske debatter i lagtinget.

Før i tiden var det den danske stat og danske præster der var prygelknabe, nu er det folkevalgte lagtingsmedlemmer, der bestemmer for meget. Menighedsråd mener politikerne i Lagtinget går over grænsen for hvad den Færøske Folkekirke står for. Tiden er gået, så måske er det på sin plads med nye love, der yderligere selvstændiggør den Færøske Folkekirke. Vi må jo huske, det var Folkekirken der blev opsendt som "prøveballon" i den Færøske frigørelsesproces. Allerede i 2005 fik Folkekirken på Færøerne sin selvstændighed - hvilket afstedkom noget forvirring, blandt andet da den gamle præstegård i Glyvrar skulle renoveres og regningen herfor, som sædvanligt blev afsendt til det danske kirkeministerium.[37] I dag har den færøske Folkekirke selv penge. Kirkeskatten er på 0,5%.

---

[36] Ruth Vang i Kvinna 15/16 p.11-12

[37] Kilde: Meinhard Bjartalíð, præsten i Glyvrar

Jeg talte med mange positive kirkegængere, de kunne mærke kun gode forandringer i kirkelivet. De udtrykte stor glæde over de nye tiltag og den store åbenhed. Den frivillige vagt jeg talte med i Vesturkirken, fortalte om præstestillinger i Tórshavn, der for mange nye stillingers vedkommende, var gået til konservative præster. Der er to konservative præster i Vesturkirkjan i Tórshavn ud af tre. Da den nye Hóyvík kirke blev bygget i det folkerige område, var menighedsrådet bevidst om at vælge en præst, der forstod at være al favnende. Efter nogle turbulente år i 1990´erne kan man mærke der hersker fred og fordragelighed.

I den færøske præstestand blæste der konservative vinde i 90´erne. Nye præster begyndte derfor at vende sig mod de danske studiesteder i København og Aarhus. De konservative præster blev uddannet i Island, Norge og på De Britiske Øer. Præsterne Hans Eiler Hammer og Peter O.K. Olofsson havde deres kirkekamp ved den færøske kirkes 1000 års jubilæum i år 2000. Danske biskopper blev inviteret til Færøerne og indbudt til at prædike i de færøske kirker. Loddet faldt bl a på Viborgbispen Karsten Nissen fra Viborg Domkirke og Christianskirken i Klaksvík, der har alterbillede til fælles idet kirken i Klaksvík fik Skovgårds alterbillede "Det store festmåltid", der oprindeligt skulle hænge i Viborg Domkirke. Alterbilledet fik en skade og måtte derfor erstattes af et nyt alterbillede til Viborg Domkirke, mens det passede til Klaksvík og blev hængt op til indvielsen af Christianskirken i 1963. Præsterne og menighedsrådsflertallet i Christianskirken ønskede ikke, at Viborg Stifts biskop, Karsten Nissen, skulle have adgang til Christianskirkens prædikestol. De mente, at han - sammen med de øvrige danske biskopper - forlod Bibelens grund ved i 1997 at åbne for "gudstjenstlige markeringer" af homoseksuelle pars samliv.

Protesterne fik i midten af maj Færøernes daværende biskop, Hans Jacob Joensen, til at frafalde planen om at sende Karsten Nissen på prædikestolen i Klaksvik. Men et stort udsnit af befolkningen i Klaksvik ville det anderledes. De iværksatte en underskriftsindsamling, der på kort tid samlede 653

underskrifter fra voksne Klaksvik-borgere. Et tal, der skal ses på baggrund af, at omkring 2000 af de i alt 5000 indbyggerne i Klaksvik tilhører Plymouthbrødrene. Underskriftsindsamlingen fik Hans Jacob Joensen til at trodse præsterne og menighedsrådsflertallet og bede om, at Christianskirken blev stillet til rådighed for gudstjenesten. Og byens indbyggerne fulgte deres underskriftsindsamling op ved at møde talstærkt op til gudstjenesten med Karsten Nissen. Omkring 700 mennesker deltog i gudstjenesten i Christianskirken, der er Færøernes største kirke.

Hans Eiler Hammer tog kort tid efter sin afsked og har netop fået embede i Roskilde Stift. Mens Peter O. K. Olofson havde et stort opgør - " en åndskamp" året før, fordi han ønskede at bestemme hvem der prædikede i " hans kirke" og efter hvilken postil der måtte læses. Det er biskoppen der autoriserer postiller og biskoppen der udnævner vikarpræster efter menighedens ønske. Den færøske kirke er menighedens kirke "vores kirke"- ikke præstens. Peter O.K. Olofson tog til søs og er nu missionær i Tanzania.

Idag syntes der ikke de store skismaer, nu er de konservative præster i mindretal og de der er tilbage, synes at kunne samarbejde med biskop, provst og kollegaer. Dette nybrud regnes for at være biskoppens fortjeneste, fordi han har gjort meget for at "ryste præsterne sammen"[38], søge inspiration fra teologer, der inviteres til Færøerne for at holde forelæsninger. Han har foreslået sorggrupper og forestået videreuddannelsen af hospitalspræster og døvepræster og alt i alt søgt at give de færøske præster udblik.

[38] Kirkjutiðindi p.4-5

Et af de mange kirkeskibe, votivgaver, fra menigheden i Fríðrikskirken

Den nye færøske Folkekirke vil gerne have en lovgivning, der er up-to-date. De ønsker at selvstændiggøre kirkerådene og have fod under eget bord. Som det er idag, har de frivillige i den færøske kirke, som er en meget villig og arbejdsom skare, ikke det store ord at skulle have sagt. I Danmark har menighedsrådsmedlemmer lovmæssig indflydelse på deres eget arbejde, mens den tilsvarende lovgivning på Færøerne lader vente sig. Det er ikke en let opgave at være menighedsrådsmedlem på Færøerne, når man ikke har lovmæssig indflydelse på egen kirke og Folkekirken i det hele taget.

På trods af at sammenslutningen for kirkerådsmedlemmer fik deres egen organisation, hvor de fik sæde, både i stiftsråd og provstiudvalg som høringspartner. Så føler kirkeråds-medlemmernes sammenslutning at lagtinget handler hen over hovedet på dem. På trods af de er med til at indføre love skal alle spørgsmål vedrørende love og økonomi først igennem politikernes (lagtingets) nåleøje, og når lagtinget har talt, så skal lovene godkendes i det danske Folketing, inden lovene kan ibrugtages. Det er en langsommelig proces, for en helt ny Folkekirke. Det går kun for langsomt for den nye kirkerådssammenslutning, der er trådt i arbejdstøjet.

Udviklingen løber stærkt. Den ene dag er præsterne danske, den næste færøske. “Før i tiden var der kun syv danske præster

fordelt på de 18 øer, hvilket medførte, at det ikke var særlig tit, man så en præst i kirken. Min umiddelbare hypotese er, at den åndelige udsultning har resulteret i, at menneskene har skabt deres egen kristendom, ” fortæller Janna Hansen. Den sproglige ligestilling mellem dansk og færøsk i kirken blev først indført i 1939. Dette kan have medvirket til at kirkegængerne blev kreative og begyndte at udvikle deres egen religion.

Der har været mange kampe på Færøerne, de fleste sproglige. Færinger er gået glip af mange kirkelige vækkelser og inspiration udefra, fordi vidensdeling kom fra danske og dansktalende præster, der kunne skalte og valte med det de ønskede at videreformidle. Var der en speciel teologi bag sprogkampen og degnegudstjenester og førte dette til den kirkelige løsrivelse?

Dermed kom Søren Kierkegaards teologi ikke til øerne, ej heller libetalteologiens tanker og de nye teologiske vinde der blæste i resten af Europa i 1800-tallet og en del af 1900-tallet. Men færinge lod sig nøje, med det de havde. De lod sig nøje med Kingo, Brochmand og Luthers lille katekismus, for det var det de fik! Muligvis er det derfor den kirkelige ortodoksi holdt sig længere på Færøerne end i de andre nordiske lande. [39] Og muligvis ville de kirkelige vækkelser slet ikke bide sig fast på Færøerne fordi Færøerne havde travlt med kampene for modersmål og løsrivelsesbevægelsen: Føringafelaget.

Har vi noget at skulle have sagt? som menighedsråds-medlemmerne i Den færøske Folkekirke spørger om. Ved de færøske kirkerådsmedlemmernes årsmøde i 2016 holdt Hans Gammeltoft- Hansen inden mødet forelæsning om kirkebygninger, dernæst spørger formanden for kirkerådsmedlemmerne Hans Jacob Lamhauge i sin

[39] Rasmussen p. 65 og Sølvará p. 232 og 233, Sølvará er ikke helt enig med Gerhard Hansen, Sølvará hævder Grundvigs indflydelse har nået at løfte meget på Færøerne, foruden hans positive holdning til sprogrejsningen. Janna Hansen siger i interview med Oluva Ellingsgaard at det danske og færøske sprogs ligestilling i kirke og skole (i 1939) medvirkede til at færinge blev kreative og begyndte at udvikle deres egen religion.

velkomsttale om kirkerådsmedlemmerne på Færøerne har noget at skulle sige.

Den lave kirkeskat må forhøjes, blandt andet til at vedligeholde de bygninger, som Hans Gammeltoft- Hansen netop har holdt foredrag om. Og det er ikke til almindelig vedligeholdelse men adgangsforhold for handicappede og dårligt gående og toiletforhold.[40] Men provstirådet kan ikke gennemføre den mindste promilles forhøjelse, derfor spørger Lamhauge igen, hvad er egentlig provstirådets opgave, når folkevalgte ikke kan få deres stemme igennem forhandlingerne hos lagtingets ansatte der hver dag sidder med regnskab og økonomi.

Folkekirken på Færøerne har meget at arbejde med. Et kuriosum er sømænds kirkeskat. Ifølge reglerne for Dansk International Skibsregister (DIS), som har eksisteret siden 1988, er sømænd fritaget for at betale skat og dermed også kirkeskat. I stedet får de en tilsvarende lavere løn af skibsrederne, som derved beholder sømændenes skattepenge. En stor del af færinge sejler og en stor del af de ansatte i de danske rederier er færinge. Indtil den færøske Folkekirke blev kirkeskatten inddraget og udbetalt af rederiets lønningskontor til den danske Folkekirke. Nu er dette et nyt spændende punkt hos menighedsrådene på Færøerne, der går glip af kirkeskattepengene.

Som vi i Danmark har den danske Folkekirke i udlandet (www.dsuk.dk), fordi modersmålet er vigtigt, ved bisættelser, gudstjenester, vielser, dåb osv, er den færøske kirke også blevet eksporteret til udlandet. Der er mange færinge der bor i Danmark, patienter på patienthospitalet og de der kortvarigt opholder sig i storbyen.

I lagtingsloven nr. 60: Løgtingslóg nr. 60 / 2007 § 8 står der: "Fólkakirkjan kann hava prest í tænastu hjá føroyingum uttanlands, og til at røkja serligar uppgávur innlendis. " Den

[40] Der er trapper udenfor og indenfor i de færøske kirker og huse. Man bygger på klippegrund der skråner. For at udligne forskelle må man have trapper.

færøske Folkekirke kan udnævne en præst til at tage sig af færinge og særlige opgaver i udlandet. I foråret fik den færøske kirke en ny færøsk præst i Danmark, Bórgny Brunnings-Hansen. Hun er en del af den lange kæde af færøske præster, der har været præst for færinge ved gudstjenester, på Rigshospitalet og de mange børn og unge der bliver sendt til Danmark for at gå i skole og studere, eller blev indlagt alene på hospital[41].

I oplægget af 15. juli 2009, om færinge udenlands: "Føroyska fólkakirkjan – føroyingar uttanlands" som den færøske biskop med præsten Olavur Rasmussen, har udsendt, fremgår det klart at Færøerne selv skal overtage betjeningen af den færøske Folkekirke i Danmark, når den daværende præst går af. Den danske stat skal ikke vedblive med at betale for den færøske præst i Danmark.

Nu, i disse dage rumler et andet spørgsmål i befolkningen: Kan kirken tillade vielse af to mennesker af samme køn? Rigtig mange giver deres besyv til kende. Der er udsendelser i tv om færinge der er flyttet til Danmark og bliver hernede, indtil de er ligestillet[42]. Politisk valgte blander sig i kirkens lovgivning. Som de folkevalgt også blander sig i bestemmelser om kirkeskattens størrelse. Derfor kridter de færøske menighedsråd[43] skoene og står fast på deres ret til at bestemme i kirkelige spørgsmål, og beder om en ny lovgivning der skal kunne modstå lagtingets

---

[41] Der bliver talt meget om de børn, der blev indlagt på hospitaler og på kostskoler for udviklingshæmmede (Geelsgårdsskolen i Virum, blandt mange). Det var dyrt og uoverskueligt at få sine forældre med til indlæggelser i Danmark, der var arbejde og en stor børneflok at passe. De færøske præster har gjort et stort arbejde med dres besøgstjeneste, ja jeg tror ikke jeg kender andre præster, for hvem det har ligget således på sinde (den grønlandske selvf.). De herboende færinge bliver også involveret i arbejdet med besøgstjenesten, på foranledning af præsten. Den færøske menighed er forpligtet på at ringe når de hører om færinge, der sidder alene eller runde fødselsdage eller så.

[42] Udsendelse på DR 11. marts 2014, og på Færøerne i sommer: "Ólavur flytter ikke hjem før han har ret til at blivet viet i kirke. Færøske "Homoseksuelle bliver generelt behandlet bedre i samfundet, men de har stadig ikke ret til at blive gift. "ólavur er stud theol og degn i den færøske kirke i København.

[43] Kirkjuráð=kirkeråd. Felagið fyri Kirkjuráðslimir= Kirkerådsforeningen

indblanding. Dette for at undgå situationen i 70 'erne og 80'ernes, da præster og kirkeråd blev udsat for pres da de skulle tage stilling til kirkelig vielse af fraskilte, hvilket udløste stor opstand.[44]

Alterbillede i Haldorvík kirke Der er meget ny kunst i kirkerne. Det smukke alterbillede i Haldorvíks kirke, Thorbjørn Olsens farvestærke nadverbillede, en parafrase over Leonardo da Vinci´s: Den hellige nadver". 13 digtere, malere, forfattere og skuespillere har siddet model: Jesus i midten og de 12 disciple. Det var svært at finde én der ville være Judas, fortæller kunstneren, for ham er der ingen der bryder sig om at ligne. Men han skal jo være der. Det var som bekendt syndere Jesus kom til for at give af sit guddommelige nærvær.

[44] Kirkjutíðindi 1/2016 p.8

Kæra kirkjufólk!

Nú okkara kirkja er blivin so sera vøkur, mugu vit øll standa saman um hana og vera góð við hana.
Við aðrar kirkjur eru nógv fólk, um at halda tær reinar, t.d. Sandavágur hevur 90 fólk, Gøta 110 fólk og Christianskirkjan 130 fólk.

Vit meta, at vit kundu verði 6-8- fólk hvørja ferð, um vit fingu fleiri hold, bleiv tað kanska bert eina ferð um árið ella minni.

Tit, sum vilja vera við til at halda kirkjuna vakra og reina, kunnu tekna tykkum her. Síðan verða tit skipaði í bólkar eftir ynski.

Kærar heilsur
Hvalbiar kirkjuráð

Frivilligliste i Hvalba kirke

Der er store forskelle på Folkekirken i Danmark og på Færøerne. I Danmark er religion en privat sag. Hvis vi skal sammenligne de danske og de færøske menighedsråd, springer det i øjnene hvordan danske menighedsråd har en stor grad af medbestemmelse. Det går forrygende for de danske menighedsråd, de har gennem årene fået mere magt til selv at stå med ansvaret for de økonomiske dispositioner, eks. de 80 % af kirkeskatten. Det er provstiudvalget i landets provstier, der fastsætter rammerne for de lokale kirkelige kassers budgetter samt det beløb, der udskrives i kirkeskat til de lokale kasser. Èn gang om året sætter kommunens medarbejdere og provsten for provstiet sig sammen for at forhandle den procentsats der skal inddrives til kirkeskat.

Dog ikke alt er lykke, for de danske menighedsråd har tilgengæld fået et nyt problem, hvordan de skal opretholde de små landsogne?

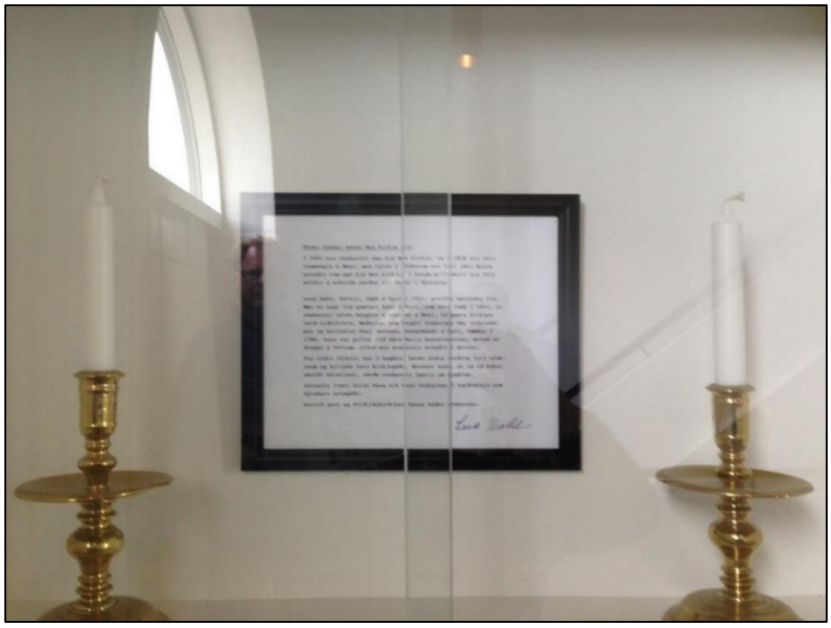

Brudestager, gave fra brudepar, Fríðrikskirken

Menighedsråd I Danmark står selvfølgelig til ansvar for den stedlige provst og provstiudvalg, den stedlige biskop og stiftsråd, men har i det store og hele selv ansvaret for hvordan det daglige arbejde i kirken forløber: ansætte personale, finde frivillige og vedligeholde kirken. Det klarer de fleste menighedsråd rigtig godt og professionelt. Men i de små landsogne må menighedsråd veje for og imod lukning af kirkerne, for at tage dem ud af brug. Tænk hvis de danske kirker havde haft lige så stor tradition med degnegudstjenester, degne, klokkere og gravere som på Færøerne, så havde vi haft frivilligt kirkepersonale i dag, og degnegudstjeneste om søndagen.

Præsten for et seks-sognspastorat ville ikke løbe livet af sig og have en forfærdelig dårlig samvittighed over for de fem andre kirker der ikke havde gudstjeneste hver søndag. For hver søndag ville der være gudstjeneste i sognets kirke, uanset hvor få Folkekirkemedlemmer der er i sognet. Degnen ville læse en prædiken og finde salmer til teksten og dagen. Og de små sogne kunne holde fast i deres kirker og have høst-, allehelgen-, konfirmationsgudstjenester blot med frivillige degne, kirketjenere, ringere, kagebagere og kaffebryggere etc. Menighedsrådsmedlemmer i den danske kirke ville ikke vente

på at biskop og provst skulle tage affære, men bevare medbestemmelsen over ”vores” kirke [45]

I de ti år Den færøske Kirke har eksisteret, har det ikke været mange folkekirkevalg. Men valgene har fungeret godt, der er et menighedsråd ved hver kirke, og menighedsrådet består af fem medlemmer og to suppleanter. Det er lige nok medlemmer at tage sig af de mest presserende opgaver: Formand, næstformand, kasserer, personaleansvarlig, pr, eller så. Det er overkommeligt at opstille fem og to, som i den færøske båd, áttamannafarar (ottemandsrobåd), hvor det er nødvendigt at ro i samme tempo og i samme retning, for at komme ud af stedet.

[45] Den færøske kirke er ”vores” kirke, menigheden forstår at tage affære. Vi er i Den danske Folkekirke lullet i søvn af en dansk statskirke, der har monopol på at være kirke. Vi er blevet født ind i kirken og føler ikke på samme måde som på Færøerne, at gøre vores tro en tjeneste, at tage kirkens liv på sig, at arbejde for sin tro og dermed også for kirken.

Det ufærdige alterbillede af Sámal Joensen- Mikines i Kirkjubøkirke: Vandringen på søen Mt 14,22-33

Forfatteren

Frivillige

Frivilligliste fra Sumba kirke

Den færøske gudstjeneste afslutter med udgangsbøn, fadervor og tre gange tre bedeslag. Dernæst skriver degnen i bogen, der ligger i vinduet: Kom præsten frem? Hvem var degn, klokker, kirketjener, ved bryllupet og bisættelsen, hvormange penge blev der indsamlet? Hvordan var vejret? Hvilke salmer blev der sunget?[46] Hvilke postil blev der læst efter ved gudstjenesten? Degnen i Fuglafirði Bernhardina Mikkelsen stolt af, at hun selv valgte salmerne ved gudstjenesten, da hun var degn: "Det er ikke svært, i begyndelsen var der kun Gudmund Bruuns, Jácob Dahls og Maria Eiðus postiller, så jeg læste dem jeg bedst kunne lide", som hun siger.[47]

[47] Interview ved Jústinus Eidisgaard 2016

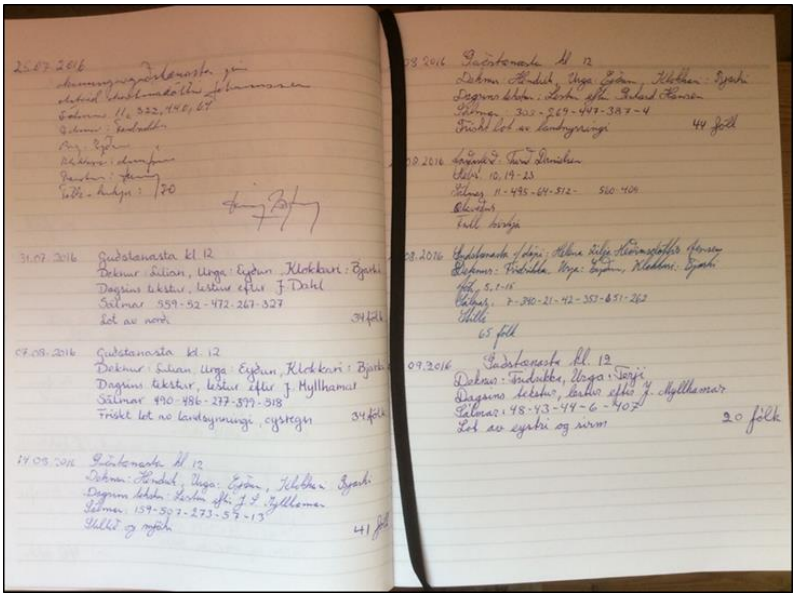

Bekendtgørelsesbogen i Sandur. Degnen skriver: salmenumre, præstens/degnens navn, hvilken postil, kirketælling og vejret

I Tjørnuvík talte jeg med degnen og Kingosanger Heinesen om postillæsningen og han viste mig en ny postilbog, der var skrevet af én af præsterne på Esturoy, til brug i kirkerne på øen. Derved møder menigheden prædikener der tager udgangspunkt i deres liv idet præsten er fra deres hjemø og postilerne nye.

Jeg syntes ikke jeg har hørt om færøske kirkeråd, der har været inde at blande sig i den frivilliges arbejde. Det er alles ansvar hvis der er problemer med at nå arbejdet. Da jeg besøgte Mikladalur, lørdag eftermiddag, gik kirketjeneren og støvsugede efter en stor koncert fredag aften. Jeg mødte senere kirketjeneren på båden til Klaksvík, han skulle til fest, men ville lige gøre det pænt til kirkegængerne søndag. Selvom han ikke skulle i kirke om søndagen, var det hans ansvar at holde kirken pæn og ren til næste dag. Han har sikkert også tænkt over, der var to fætter/kusine fester på én gang i bygden, den dag, så der har ikke været andre end ham til at støvsuge.

Jústinus Eidesgaard talte med organisten i Selatrað, der fortalte, han i sin barndom hver søndag morgen blev vækket af sin far og så gik de to i kirke. Han er ikke helt klar over hvornår han begyndte at spille på orglet, men det begyndte med at den faste organist døde og så kom først en og så ham selv, som ganske ung. Det samme siger hans kollega Hans Kristjan Djurhuus, en

ung fyr, der er klokker i samme kirke. Han blev spurgt fordi han ofte gik i kirke og han som yngre ofte fik tjansen med at gå rundt med kirkebøssen, det er ikke pinligt at gå med kirkebøssen siger han indfølende, man kan let se hvem der har glemt penge og hvem der ikke har. Han syntes heller ikke, det er svært at ringe med klokkerne, selvom man skal bruge kræfter og gehør.

I Elduvík har Frída overtaget degneembedet fra sin svigerfar, da hun begyndte at læse, var hun forfærdelig nervøs i begyndelsen. Men som tiden gik, tænkte hun ikke meget over det. Især John Mylnhamars postiller syntes hun om at læse, dog er de gamle postilsamlinger for tunge at læse.

Grundsten til minde om de færøske sømænd, til hvis minde Christianskirken i Klakksvík er bygget

.

En tak for lang og tro tjeneste. Gave til en af de mange frivillige fra Hov kirke

De frivillige suser frem og tilbage i baggrunden og afløser hinanden, det er konfirmandforældre. Efter de hjemmebagte kager var sat til livs, skinnede køkkenet. Hóyvík kirke

Menighedsrådets vigtigste opgave er at skaffe meningsfuldt frivilligt arbejde, uden at tage arbejdet fra de fastansatte, for

strukturen mellem de forskellige arbejdsområder i den danske Folkekirke er skarp. Derfor er det en svær balancegang mellem frivillige og ansatte fordi frivillige helst skal have en afgrænset og forstå at præsten er arbjedsgiver ved gudstjenesten og kirkelige handlinger og det frivillige menighedsråd arbejdsgiver ved alt andet.

Medlemmer af menighedsråd udvikler byggeprojekter og vedligeholder bygninger og udeareal (haveanlæg) og planlægger og budgetter økonomien bag de nye tiltag. Samtidig udvikler andre fra menighedsråd og præsterne aktiviteter og gudstjenester og budgetterer med disse tiltag. Til udvikling af kirke og kirkeliv. Arbejdsgrupperne har kirkens bedste for øje, intet er for godt til deres sognekirke. Men der er som regel ingen overlapning i de nedsatte arbejdsgrupper og samarbejdet om budgetter sker sjældent mere end én gang om året. Man risikerer at bruge pengene to gange.

Planlægningen af kirkens overordnede mål bør mindst foretages én gang om året, hvor kirkeværge og aktivitets/kultur/foredragsudvalgsformanden og menighedsrådsformand, kasserer og præst medvirker ved den overordnede planlægning.

Løsningen kunne være at Kirkeministeriet givet samvirket et navn og en rubrik i regnskabet/ budgettet der dateres og underskrives hvert år. Referat af (det korte) møde vedlægges regnskab/ budget.

Vi syntes ikke vi kan se de mange frivillige, men vi har dem. For en frivillig arbejder uden at få noget for det, for andre end familien og organiseret. Der er mange der kommer hen og siger: ”Hvis du har brug for hænder så kontakt mig”. Men tiden går og når man så har brug for hænderne, kan man ikke huske hvem det var, der gerne ville hjælpe – og tiden er gået. De frivillige skal sættes i system af én bestemt i kirken. [48] Menighedsrådsmedlemmer er frivillige, læserne til de ni læsninger er frivillige, basarhjælpere, de der låner lokaler i

[48] www.de frivillige.dk p.

kirken og indgår i studiekredse og filmklubber og sorggrupper er også frivillige, de går blot og venter på at blive spurgt.

Der er mange gode historier om det frivillige arbejde, tilsidst kan jeg fortælle en af de mange historier der går om det frivillige arbejde, når man beslutter sig for at bygge en kirke. En af de nyeste kirker på Færøerne er Fríðrikskirken, de byggede en meget stor kirke mestendels ved hjælp af frivillig arbejdskraft. Det foregår næsten på samme måde, hver gang en ny kirke bygges. Da menigheden i Sumba på Færøernes sydlige spids ville have kirke, blev hele øen involveret i byggeriet. Donationer og frivilligt arbejde grundlagde kirken. Sten til byggeriet blev udgravet fra det nærliggende stenbrud ved havnen og tønderne blev båret på ryggen af de arbejdsomme mænd, der blev betalt 66 øre om dagen. Gaver blev foræret: den broderet kirkedug, alterstager, sluppen Regina, der hænger i kirkens loft var en votivgave til minde om sluppens farefulde færd til København i høsten 1910. I kirken hænger altertavlen malet over Jesu yppersteprælstelige bøn i Gethsemane Have. Det er den blinde Dímunbonde Janus í Dímun, hvis blide udtryk maleren fandt, kunne afspejle Jesu sidste timer i bøn i Gethsemane Have:" Ikke min, men din vilje", som der står med guldbogstaver under altertavlen. Det er ikke det enkelte menneskes vilje, men det er efter Guds vilje. Når vi holder det for øje må vi håbe arbejdet glider lettere, fordi vi har et større formål for øje: familien, kirken, Jesus Kristus og Gud Fader i himlen.

Altertavlen i Sumba kirke, Janus í Dímun, den blinde kongsbonde, har siddet model til "Jesus i Gethsemane Have"

Tillæg – Love

1. Lovene i Den danske Grundlov om den danske Folkekirke på Færøerne

Dette sidste afsnit er ikke blevet færdigt. Det er for min egen fornøjelses skyld. Jeg vil arbejde videre med forholdet mellem den færøske sprogrejsning og menighedsrådsloven. Til dette har jeg foreløbig samlet de nedenstående love, der skal "pusles" videre med i de mørke vinteraftner og sidst i afsnittet overblik i kirkelovning i tre punkter.

Den 14. september 1946 blev der afholdt en folkeafstemning på Færøerne. Færøernes selvstændige stilling under Anden Verdenskrig gjorde det naturlig for selvstyretilhængerne at gå efter fuld uafhængighed. Afstemningen gjaldt fuld løsrivelse fra rigsfællesskabet med Danmark. Et lille flertal stemte for løsrivelse, men da de ikke udgjorde et flertal af vælgerne,

nægtede den danske regering at anerkende resultatet, og kong Christian 10. opløste Lagtinget og udskrev nyvalg. Ved valget sejrede unionstilhængerne. I 1948 trådte Hjemmestyre i kraft, som gav Færøerne en friere stilling i unionen med Danmark med udstrakt hjemmestyre, hvilket senere er udbygget med Selvstyreloven af 2005. Såvel i det danske riges Grundlov af 1849 som i den fungerende Grundlov af 1953 er der 7 paragraffer, der omhandler religion. I det flg. 1953-grundlovens bestemmelser:

§4: Den evangelisk-lutherske kirke er den danske Folkekirke og understøttes som sådan af staten.

§6: Kongen skal høre til den evangeliske- lutherske kirke

§66: Folkekirkens forfatning skal ordnes ved lov

§67: Borgerne har ret til at forene sig i samfund for at dyrke Gud på den måde, der stemmer overens med deres overbevisning, dog at intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

§68: Ingen er pligtig til at yde personlige bidrag til nogen anden gudsdyrkelse end den, som er hans egen.

§69: De fra Folkekirken afvigende trossamfunds forhold ordnes nærmere ved lov.

§70: Ingen kan på grund af sin trosbekendelse eller afstamning berøves adgang til den fulde nydelse af borgerlige og politiske rettigheder eller unddrage sig opfyldelsen af nogen almindelig borgerpligt[49].

Da Grundloven af 1849 i 1850 blev gjort gældende på Færøerne, blev disse bestemmelser også indført på Færøerne. Det blev gjort gældende at Færøerne er et selvstyrende folkesamfund i det danske kongerige, og derfor må ingen færøske love stride imod Grundlovens bestemmelser. Således også i kirkelige anliggender[50]. Nedenstående er et lille udvalg af disse love:

---

[49] Danmarks Riges Grundlov, Lov nr. 169 af 5.juni 1953

[50] Janna Hansen p.95-96

2. Kirkelove vedrørende den færøske Folkekirke, med specielt hensyn til det færøske sprog og selvstændiggørelsen af den færøske Folkekirke og autorisation af ritualer, salmebog og bibel

Siden Folkekirken blev overtaget af de færøske myndigheder den 29. juli 2007, er Folkekirkens indre og ydre forhold løbende blevet ordnet ved lov. Der er indtil videre udstedt seks love, der specifikt omhandler Folkekirkens styrelse, økonomi med videre. Herunder ses også de ældre love og bilag med kronologisk oversigt over liturgisk lovgivning for Færøerne, især vedrørende brug af færøsk sprog fra hjemmesiden: www.logir.fo

De anførte citater stammer især fra »Love og Ekspeditioner vedkommende Kirke- og Skolevæsen«.

Den 21. januar 1925: Der udstedes en kongelig anordning, hvorefter menighedsrådsloven af 1922 sættes i kraft på Færøerne. § 43 i menighedsloven 1922 indeholdt en bestemmelse, hvorefter regeringen bemyndiges til ved kongelig anordning at sætte loven i kraft på Færøerne med nødvendige ændringer.

Menighedsrådslovens § 23 indeholdt bestemmelser om, at menighedsrådet efter forhandling på et menighedsmøde kunne træffe beslutning vedrørende tidspunktet for konfirmation, indførelse af nye, autoriserede salmebøger og benyttelse af særkalke.

For Færøerne fik § 23 tilføjet et punkt d, hvorefter menighedsrådet kan beslutte: at Prædiken ved Højmessegudstjenester i Kirken i et Kirkeaar skal kunne holdes hver anden gang paa Færøsk, naar Sognepræsten deri er enig, og Menighedsmødet har givet Ordningen sin Tilslutning. I samme Omfang og paa samme Vilkaar skal ved Messefaldsgudstjeneste fra Kordøren kunne oplæses færøske Prædikener, naar saadanne foreligger autoriserede paa dette Sprog. Fremdeles skal de øvrige Dele af Gudstjenesten i samme

Omfang og paa samme Vilkaar kunne foregaa paa Færøsk, naar Salmer og de paagældende Dele af Ritualet foreligger autoriserede paa dette Sprog. Den omhandlede Autorisation foretages af Biskoppen.

N.B.I første omgang har bestemmelsen kun haft betydning for prædikenen, da der ikke i 1925 forelå autoriserede salmer eller ritualer.

Den 27. december 1927 Kirkeministeriet træffer beslutning om nedsættelse af en kommission, der skal afgive betænkning angående oversættelse til færøsk af ritualer og salmebogens »prosaiske del«. Der henvises til en indstilling herom fra Københavns biskop af 10. nov. 1927. Kommissionen får følgende medlemmer: Underskrevet af: Provst Dahl (formand) Lærer Joen Poulsen, Fuglefjord, Kongsbonde Johs. Patursson, Kirkebo Købmand Johan Mortensen, Vaag, Højskolelærer Simon af Skardi, Thorshavn Konsul V. Lützen, Thorshavn, Lærerinde Karen Samuelsen Lærer Johan Poulsen, Lærer Kollsoy i Gjov og Lagtingsmand Michel Samuelsen.

Den 4. oktober 1930 Kirkeministeriet sender følgende skrivelse til biskoppen over Københavns stift angående autorisation af oversættelser til færøsk af ritualerne for dåb, altergang, vielse, konfirmation og jordpåkastelse m.m. Idet Ministeriet hoslagt paany fremsender det med Deres Højærværdigheds Skrivelse af 4. August d. A. hertil tilbagesendte Forslag til Oversættelse til Færøsk af Ritualerne til Brug ved Daab, Altergang, Vielse, Konfirmation og Jordspaakastelse, skal med Henvisning til Bestemmelsen i § 23, sidste Stykke, i kgl. Anordning af 21. Januar 1925, hvorved Lov om Menighedsraad af 30. Juni 1922 sættes i Kraft på Færøerne, tjenstlig anmode Deres Højærværdighed om at ville forsyne de foreliggende Ritual-Oversættelser med Deres Autorisation, saaledes at det færøske Ritual vil kunne bruges ved Gudstjenesterne i det Omfang og paa de Vilkaar, som er fastsat i nævnte § 23, hvilket vil sige ved hveranden Højmessegudstjeneste i et Kirkeaar, naar

Spørgsmaalet om Brugen har været forhandlet paa et Menighedsmøde og fundet dettes Tilslutning, og Menighedsraadet har taget Beslutning herom, samt Sognepræsten er enig deri. Det tilføjes, at Ministeriet dog finder, at Sproget ved Daab, Altergang og Konfirmation bør følge det Sprog, hvori Prædikenen ved den paagældende Gudstjeneste holdes.

Endvidere bifaldes det, at det autoriserede færøske Ritual bruges ved kirkelige Handlinger uden for Gudstjenesten, saafremt de paagældende, for hvem Handlingen udføres, fremsætter Begæring derom, og Præsten er i Stand til og villig til at benytte det færøske Sprog.

Sluttelig tilføjes, at Ministeriet forventer, at Arbejdet vedrørende Oversættelsen af Salmebogens prosaiske Del til Færøsk fremmes, saaledes at fornøden Autorisation kan meddeles.

Det må formodes, at forslaget til færøsk oversættelse af de pågældende ritualer er blevet udarbejdet af den kommission, der blev nedsat 27. dec. 1927 med provst Jacob Dahl som formand.

Selv om biskoppen i kraft af den kgl. resolution af 21. jan. 1925 havde fået kompetance til at autorisere ritualer, har han alligevel forelagt sagen for Kirkeministeriet, som så udtaler sig om forskelligt, men overlader det til biskoppen at meddele autorisationen. Dette skete – vistnok – den 10. okt. 1930. På nuværende tidspunkt ved jeg ikke, hvordan ritualerne blev publiceret/mangfoldiggjort. Ritualbók/Ritualbókin er indtil videre forgæves eftersøgt i det offentlige biblioteksystem; det kan evt. skyldes, at den har en anden titel.

Den 1. november 1937. Kirkeministeriet skriver til Københavns biskop og godkender, at en præst her i landet kan ægtevie og døbe færinger på færøsk med de færøske ritualer, der blev autoriseret den 10. okt. 1930.

Den 29. december 1937. En oversættelse af Det nye Testamente til færøsk godkendes ved kongelig resolution.

Kongl. Resol. hvorved det paa derom af Kirkeministeren nedlagt allerunderdanigst Forestilling har behaget Hans Majestæt Kongen at autorisere den af Sognepræst for Sydstrømø Præstegæld og Provst for Færøerne Jacob Dahl foretagne Oversættelse af Det nye Testamente paa Færøsk.

Den 13. marts 1939. Ved kgl. anordning fastsættes nogle ændringer af de særlige færøske formuleringer af § 23 d i menighedsrådsloven af 1922. De nye bestemmelser erstatter de tidligere bestemmelser fra 21. jan. 1925 og giver videre muligheder for, at menighedsrådet kan træffe beslutning om anvendelse af færøsk sprog i prædiken, messefaldsgudstjeneste og ritualer. Forudsætningen er dog, at de anvendte ritualer og salmer er autoriseret af biskoppen.

Vi Christian den Tiende, af Guds Naade Konge til Danmark og Island, etc. etc., Gøre vitterligt: at Vi efter derom af vor Kirkeminister nedlagt allerunderdanigst Forestilling ville have anordnet, at § 23 d) i Anordning af 21. januar 1925, hvorved Lov om Menighedsraad af 30. juni sættes i Kraft på Færøerne, affattes saaledes:

d) Benyttelse af Færøsk eller af Dansk ved Gudstjenester og kirkelige Handlinger efter følgende Regler:

1. Det fastsættes, om og i hvilket Omfang Prædiken ved Højmessen skal holdes paa Færøsk.

2. Det fastsættes endvidere, om og i hvilket Omfang færøsk Prædiken skal oplæses ved Messefaldsgudstjenester.

3. Færøsk eller dansk Ritual og færøske eller danske Salmer kan benyttes ved Gudstjeneste og kirkelige Handlinger, uanset hvilket Sprog der benyttes i Prædiken.

4. Til Ordningen ved Højmessegudstjeneste kræves altid Sognepræstens Tilslutning. Det samme gælder for kirkelige Handlinger, der udføres af Sognepræsten uden for Højmessegudstjenesten.

5. Færøske Ritualer og Salmer skal være autoriserede af Biskoppen.«

Hvorefter alle vedkommende sig have at rette.

Den 5. april 1939 Alterbogen autoriseres af Københavns biskop. Den trykte udgave af Altarbók fra 1939 er forsynet med følgende godkendelsesanmærkning:

I Henhold til Bestemmelse i § 23 i kgl. Anordning af 21. januar 1925, hvorved Lov om Menighedsraad af 30. juni 1922 sættes i kraft paa Færøerne, autoriseres herved denne Alterbog til Brug for de færøske Menigheder.

København, den 5. april 1939

H. Fuglsang Damgaard

N.B. Der henvises til den kongelige anordning fra 1925, selv om der måneden forud var kommet en ny kongelig anordning om menighedsrådsloven på Færøerne.

Salmebogen fra 1960 er også autoriseret af Københavns biskop. Den blev forsynet med følgende godkendelsespåtegning:

Samsvarindi grein 23 i kongins fyriskipan, tann 21. januar 1925, sum setur lóg um kirkjuráð frá 30. juni 1992 i gildi fyri Føroyar, verður henda sálmabókj autoriserað føroyska kirkufólkinum til nýtslu.

København, tann 28. januar 1956

H. Fuglsang Damgaard.

N.B. Der henvises fortsat til den kongelige anordning fra 1925, selv om den i mellemtiden var blevet erstattet af en kongelig anordning af 13. marts 1939.

Den 10. juni 1963 Under henvisning til lov af 25. februar 1963 om oprettelse af en stilling som vicebiskop for Færøerne udsendes en bekendtgørelse nr. 198 med et regulativ for vicebiskoppen for Færøerne. Vicebiskoppen får kompetance til at meddele dispensation vedrørende konfirmation og træffe afgørelser om dåb af store børn og voksne. Der står intet om retten til at autorisere ritualer, som derfor må formodes fortsat at have ligget hos biskoppen i København.

Den 6. nov. 1990. Ved dansk lov af 6. nov. 1990 blev Færøerne oprettet som selvstændigt stift og fik egen biskop. I kraft af anordningen fra 1939 må den færøske biskop have overtaget kompetancen til at autorisere færøske ritualer og salmer og i salmebogen fra 1990 (og 2005) er forsynet med følgende godkendelsespåtegning:

Henda sálmabók verður sett i gildi Føroya kirkjufólki til nýtslu.

Underskrevet Torshavn, á krossmessu 1989, Ejvind Vilhelm.

Den 7. juni, 2007

I »Løgtingslóg nr. 60 frá 7. juni 2007 um fólkakirkjuna í Føroyum« er der i § 16 fastsat nærmere regler om, hvordan lagmanden efter indstilling fra biskoppen godkender ritualbog, alterbog og salmebog. Biskoppen har efter § 17 kompetance til at godkende postiller beregnet til gudstjenstlig brug (lestrarbøkur).

(Evt opremsning af de færøske kirkelove.)

N.B.I overensstemmelse med Grundlovens §4 bliver det i Løgtingslóg nr. 60 fra 2007 slået fast at Folkekirken på Færøerne er evangelisk- luthersk samt at landet støtter Folkekirken[51]

3. Tre vigtige punkter vedrørende kirkelove i den færøske Folkekirke

Til eget brug har jeg opstillet 3 pointer jeg skal arbejde videre med: 1. Alle love i det færøske lagting skal omkring det danske folketing, førend deres gyldighed kan stadfæstes. Dette gælder også de nye love, der inden de sendes til afstemning, skal kunne behandles og forberedes. Således skal loven først vedtages af det færøske lagting og dernæst stadfæstes den af Folketingets jurister.

2 Folkekirken på Færøerne er selvstændig på trods af at dens administration er underlagt de politiske myndigheder (lagtinget). Menighedsrådene har ansvaret for sognet og regelmæssige gudstjenester og indtægter og udgifter, som styrer kirkens faste ejendom og kirkekassen[52]. Ansvaret for sognets økonomiske- og administrative forhold. [53] Menighedsråd modtager penge til finansiering fra kirkekassen der blandt andet stammer fra kollekter mv. Udover kirkekassen stammer pengene til kirkens virke fra kirkeskat: "Kirkjugrunninum" en slags kirkefond der udbetaler lønninger (60% af præsternes og 100 % af biskoppens løn. Resten plus efterløn varetages af det offentlige. Det er stiftsøvrigheden der varetager kirkefondens økonomiske midler. (Biskop, et medlem, landsstyremanden for undervisning, forskning og kultur udnævner og et valgt menighedsrådsmedlem (stiftsråd Løgtingslóg nr 60§6 stk 3)

---

[51] §1 og §1, stk.2

[52] menighedsråd Løgtingslóg nr 60 §3, stk 2 og §17,1 og §16

[53] menighedsråd og provstiråd Løgtingslóg nr. 60 1, stk 2 og Løgtingslóg nr. 27 fra 19. Mai 2008

Dermed får ikke blot det politiske system, men også kirkens lokale demokrati sammen med biskoppen indflydelse på kirkens administration.

[54]

Udsigt fra min læseplads i orlovsperioden på Froðskaparsetur - mod Vestkirkens stævn – www.setur.fo

Ad 3 Lagmanden skal uanset kirkeligt tilhørsforhold autoriserer ritualer og bøger, som dronningen gør det i Den danske Folkekirke, som hun SKAL være medlem af. Hvad betyder dette, skal lagmanden og staten understøtte Folkekirken på grund af det religiøse, den evangeliske-lutherske Folkekirke eller på grund af kirken er en Folkekirke. Altså er kirken på Færøerne religiøs eller er den verdslig? [55] Et rigtig godt spørgsmål: Jeg husker ramaskriget da lagtinget i 2007, stod for at udnævne den første minister for kirkelige anliggende, ministeren var også kulturminister og havde flere ministerposter på én gang og så var ministeren også baptist. Besynderligt valg af minister, der netop skulle lægge sine kræfter i et nyt og uopdyrket lovmæssigtområde.

[54] Janna Hansen p.98

[55] Janna Hansen p. 99)

Degnen på Skúvoy og hans bror

Tak

Siger jeg med dette billede af min fars 2 fætre på Skúvoy. Den ene er degn og kirkerådsmedlem på Færøerne, den anden pensioneret politibetjent i Danmark, begge flittige kirkegængere, med meninger om og kærlighed til kirken.

Tak for stor gæstfrihed og gode diskussioner, hvorhen jeg end nåede frem på de dejlige øer. Det har været en stor oplevelse at kunne grave sig ned i "stoffet" og læse og tale færøsk i tre måneder. Jeg vil takke biskop over Helsingør stift Lise Lotte Rebel, for at have gjort dette muligt.

Tak til lektor, ph.d Jákub Reinert Hansen på Froðskaparsetur føroya for at åbne døren til www.setur.fo, så jeg kunne slå mig ned, få arbejdsro og have et sted at skrive.

Tak til journalist Jústinus Eidesgaard, fordi jeg fik lov til at låne hans interviews af kirketjenere på Færøerne, der skal udkomme i bogform.

Tak til præsten Jens Mortan Mortensen, for opklaring af spørgsmål

Tak for frokoster og "themunde" og diskussioner i "fremmede" menneskers køkkener og tak for kørsel, når jeg ved vejkanten stak tomlen i vejret. Så mange mennesker ville jeg slet ikke have mødt og talt med, hvis ikke vi kunne mødes over vores fælles kærlighed til kirken – også tak til den søde buschaffør på Sandur, der tilbød at dele sin madpakke, jeg må have set meget sulten ud!

Også tak til de dejlige mennesker jeg arbejder med til daglig i Præstebro Sogn og de mennesker, der sidder i de bestyrelser, jeg slår mine folder, der alle har siddet og heppet ved sidelinien og syntes projektet var SÅ spændende.

Tak til min færøske familie og mine færøske venner for husly, alvorlige samtaler, sjove fester, lange gåture og skrivero.

Tak til Lise Lotte og Tom Kjær, mine gode kollegaer Tænk at få lov at møde dem på øerne. Mange andre kollegaer meldte deres ankomst, men det bliver næste år.

Litteraturliste

Artikler

*Hans Andrias Sølvará: En særlig færøsk religions historie i nordisk-dansk perspektiv, Kirkehistoriske samlinger 2012, 220-235

*Interview i Kvinna 05/16 p.11-12 med jordemoder, formand for lagtingets finansudvalg for partiet Framsógn Ruth Vang

*Janna Egholm Hansen og Henrik Reintoft Christensen: Sekularisering på Færøerne: en historie fra de kolde lande in: Thomsen, Marie og Jørn Borup, red., Samtidsreligion- levende religion i en foranderlig verden, Forlaget Univers 2012

*Kirkjutíðindi 1/16, 4/15, 3/15

*Óluva Ellingsgaard: Færøsk religiøsitet kortlægges. En del af Det Danske Pluralismeprojekt. Videnskab.dk 13. Maj 2010. Interview af Janna Hansen

Afsked med Skúvoy og glimt af Stóra Dímun, fra den lille-bitte postbåd. Den store rutebåd "Sildeberin" var til reparation, men det gik godt med at springe i land.

Faglitteratur

*Michael Böss: Det demente samfund,

*J.P. Gregoriussen: Eldru Hválvkirkjurnar. Kirkjurnar í Föroyum. Ældre kirker med hvælv på Færøerne

*Janna Hansen: Religion og religiøsitet på Færøerne i det 21.årh. Betwixt and between. Religion og religiøsitet på Færøerne i det 21. Århundrede, Anales Sucietatis Scientiarum Færoensis Supplementum 60 Fróðskapur Faroe University Press Tórshavn 2014 Ph D afhandling, Aarhus 2013

*Firouz Gaini, Ungdómur og seinnmodernitetur, Smárit, forlagið Gaini. Underskoven, 2007 Kbh

*Jákup Reinert Hansen: Mellem kor og skib. Jacob Dahls færøske postiller. Ph d afhandling, Føroya Fróðskaparfelag, Tórshavn 2004

*Petur Martin Rasmussen: Den færøske sprogrejsning, med særligt henblik på færøsk som kirkesprog i national og partipolitisk belysning, Doktorafhandling. Annales societatis færoesis supplementum xiii

*Petur Martin Rasmussen: Den grundtvigske arv på Færøerne, foredrag 1989

*Ole Korsgaard: "Den færøske sprogkamp" i Kampen om folket. Et dannelsesperspektiv på dansk historie gennem 500 år. Gyldendal 2012.

*Sálmabók Føroya Kirkju, Føroyskt Kirkjumál, 2014

*Lasse Sørensen: Kirkjurnar í Føroyum, Forlagið Tusøla 1979

*Magnus Hansen: Kirkjurnar í Vági, 1989

*Robert Schiller og Irving Janis: Groupthink: Psykological Studies of Policy Desicions and Fiascos, 1972

*Rüdiger Safranski: "Hvor meget globalisering kan mennesket tåle? " Lindhardt og Ringhof / Akademisk Forlag

*Gerhard Hansen: Vækkelsesbevægelsernes møde med færingernes enhedskultur. En analyse ca. 1850-1918, Føroya Fróðskaparfelag Tórshavn 1984

Skønlitteratur

*Siri Ranva Hjelm Jacobsen: Ø. Lindhardt og Ringhof 2016

*Lisbeth Nebelong: Færøblues, Hovedland 2008

* Linn Ullmann: De urolige, Gyldendal 2016

Youtube, podcast, radio, nettet

*Youtube: KVF Vitjan: Føroyar og sekularisering. Kári Sólstein interviewer Janna Hansen om Religiøsitet på Færøerne

*Janna Hansen, ph.d: Kristendom under forandring - et øjebliksbillede af religion på Færøerne, art. I e-årbog: Religion i Danmark 2014, Aarhus

*www.ledfrivillige.dk v. Rie Frilund Skårhøj og Ester Skov

*www.folkakirkjan.fo, Folkekirkens hjemmeside. Jústinus Eidesgaards interviews af kirketjenere, der opdateres: http://www.folkakirkjan.fo/Default.aspx?pageid=21074.

*https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/Folkekirken/kirkelige-handlinger

*Kirkestatistik: tabel KMSTA8 og KMSTA11 på DAP´en

* Den færøske kirkes gudstjenester i útvarpið (fjernsynet) kan ses på dette link: http://kvf.fo/netvarp/sv/2016/09/11/gustnasta på netop dette link fra den 16. søndag efter Trinitatis i Hoyvík er der 1 dåb og vi kan se gudfædre og gudmødre og børn ved døbefonten, forældre i baggrunden, degnen siger amen ved hvert amen. Vi kan også se den gamle provst Petur Martin med kone i kirke.

*På denne link ses Nationalmuseets billeder af det gamle Færøerne http://samlinger.natmus.dk/DNT/118636

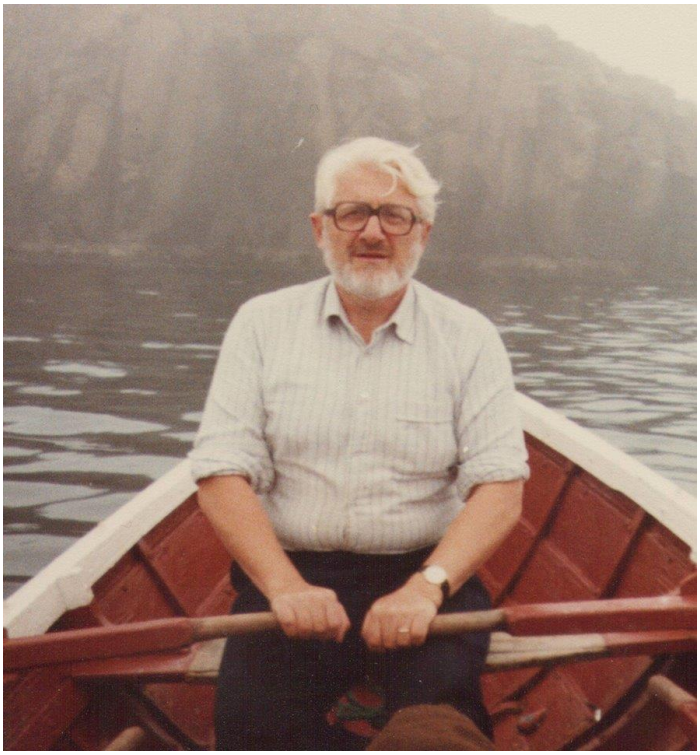

Færing på havet, idag tager hans børn og børnebørn helikopteren

Kirkebesøg, foto og interview

¤Christians kirkja, Klaksvík, Borðoy, 1963, bygget af færøsk sten og skifte, Joakim Skovgaards alterbillede af “Den store nadver” fra 1901

¤Famjins kirkja, Suðuroy, Den eneste vestvendte bygd på Suðuroy, det første færøske flag Merkið fra 1919 hænger i kirken, ophavsmanden Jens Oliver Liisberg er begravet uden for kirkedøren.

¤Fuglafjarðar kirkja, Eysturoy, ny kirke i 1984, arkitekt Holger Jensen, votivskibe

¤Gjógv kirkja, Eysturoy, 1929, Niels Kruse har malet altertavlen:” Jesus vandrer på vandet”. Orglet foræret af Taarbæk kirke i Danmark. Kingosang.

¤Havnar kirkja, Streymoy, 1788, Domkirke, altersølver fra 1600-tallet, altertavlen “Gethsemane Have” fra 1700 tallet

¤Haldórsvíkar kirkja, Eysturoy, 1856, ottekantet kirke.

¤Hovs kirkja, Suðuroy, 1933, den gamle Vági kirke fra 1862, J. Vaagsteins alterbillede “ Jesus går på vandet”, hvor bygdefolk sidder i båden og beder om hjælp med udstrakte hænder (som i Mikladals kirkja), kirkesølv doneret af vicebiskoppen, vikingen Hovgrimurs grav oppe over kirken.

¤Hvalba kirkja, Suðuroy, 1935, velholdt og smuk kirke, endnu en kirke der har modtaget kirkesølv for hjælpen ved redningen af sømænd fra det engelske skib, “ St. Nernard” der forulykkede.

¤Kaldbak kirkja, Eysturoy, 1835, Tinfad fra 1808 og smuk alterdug

¤Kirkjan í Kirkjubø, 1111, ved siden af den ufuldendte Magnuskatedral, altertavlen malt af Joensen-Mikines den ufuldendte “Jesus går på vandet” fra 1967. To middelaldergravstene i kirken.

¤Mikladals kirkja, Kalsoy, 1915, altersølvet fra 1837

¤ Sandur kirkja, Sandur, 1839, forgængeren fra 1000-1100

¤Saksunar kirkja, Streymoy, 1858, kirkesølvet fra 1700 – tallet, kirken ligger langt fra bygden

¤Skúvoy kirkja, Skúvoy, 1937, kirken ligger langt fra bygden, uden for kirkegården er Sigmunður Brestisson begravet, gravstenen med det dobbelte kors. Kalken fra 1778, korset som altertavle med inskriptionen: ”Helligt og saligt er korset, vor eneste nåde”. Fredet vikingegrav.

¤Sumba kirkja, Suðuroy, 1887, alterbillede “ Gethsemane Have” Den blinde bonde Janus í Dímun har siddet model til Jesus. Kingosang i bygden

¤Tjørnuvík kirkja, Eysturoy. 1937, overfor Rísin og Kellingen. Der stod kirke i bygden, men den blev flyttet til Saksunar. Kingo sang i bygden

¤Vágs kirkja, 1939, stor kirke, kirken var selv en votivgave, som der i kirken er mange votivgaver. Efter reformationen, var den ene af de to præster på øerne i Vág.

¤Vestur kirkja, Havn, Streymoy, 1975, mindesmærke af Sigmunður Brestisson af Hans Pauli Olsen, kirkesølvet af Exner

¤Viðareiðe kirkja, Viðoy, ny kirke i 1892, kirkesølv sendt fra dronning Victoria, som tak for redning af mandskabet fra briggen “Marwood” der forulykkede i gudstjenestetiden en vinterdag 1847. I Tvøroyri kirke en sølvbakke fra engelske “m/s Edina” der forulykkede i 1917, og fik hjælp fra byen.

Gudstjenester i orlovsperioden:

*3. juli kl. 11. 6. søndag efter Trinitatis i Hóyvík kirke ved provst Uni Næs, uden altergang. Salmer: 334-267-335/3-387. Der er frivilligt kor og fast organist.

* 9. juli. Vielse i Hóyvík kirke kl. 14, organist og kor er frivillige. Præsten er vikar Henning Bøgesvang.

*10. juli. 7. søndag efter Trinitatis i Hóyvík kirke ved præst Henning Bøgesvang. Salmer: 555-48-388/53-599. Afløser for

organisten og koret er frivilligt. Præsten er dansk, dog kun prædiken på dansk.

* 17. juli 8. søndag efter Trinitatis i Hóyvík kirke ved Theodor Eli Dam Olsen Salmer 327-318-286-696-353-650-378-385-697. Dåb og nadver.

*24. juli 9. søndag efter Trinitatis i Christianskirken, Klaksvík ved præst Hanus á Gørðum 680-670-60/224-61 uden altergang. Kirken er kendt for det dygtige frivillige kor, der kom tidligt for at øve med organisten.

*Søndag den 7. August kl. 14: Døvegudstjeneste i Præstebro kirke ved Lise Lotte Kjær

*Søndag den 28. August kl. 11 Tynneredsforsamlingen, Grevgårdkyrkan, Goteborg, Sverige

*4. september kl. 11. 15. søndag efter Trinitatis i Hóyvík kirke ved Bjarní Bæk, brugte den "faste vending" fra den danske bibel to gange: “ Martha, Martha! Du gør dig bekymringer og er urolig for mange ting”. Nadver og 4 dåb. Dåbsfølget kommer ind i gudstjenesten. Gudmødre i den ene side og Gudfædre i den anden side. Næsten alle i færøsk dragt. Forældrene kommer op ved dåbefonten, men det er gudforældrene der bærer og svarer. Tilstede var der blandt en fuld kirke præsterne: Petur Martin Rasmussen og Theodor E. Dam Olsen. 13,336,357/72,650,652,345 Efter gudstjenesten: konfirmandkaffe ved de frivillige forældre.

*11. september kl. 11. 16. søndag efter Trinitatis i Fuglafjorður kirke Døvegudstjeneste ved Lise Lotte Kjær som indledning til en ny æra for Færøernes Døvekirke. Der skal muligvis ansættes en ny døvepræst, der muligvis skal have døvepræst uddannelse i Danmark. Gudstjenesten havde til formål at anskueliggøre den visuelle Døvegudstjeneste, som vi bruger det i Døvekirken i Danmark. Salmer: 327,544/174,19. Nadver. Dygtig organist, koret sang á capella under altergangen og fik menigheden til at synge med. Salmerne, velsignelsen og fadervor på færøsk, resten af gudstjenesten dansk. Jeg havde foreslået den færøske

“Tídin rennur”, som er en kraftfuld færøsk salme. Således blev den også fortolket af døvepræsten – kraftfuld og følsom.

*2. oktober kl. 14 Takkegudsteneste i den færøske kirke på Østerbro (Hans Egedes Kirke) Det nye kirkeskib, en áttamanarfarer, tidligere postbåd ” Sigmund” fra Skúvoy er doneret af ejeren sognepræst Ottesens familie. Vi sang salmer om havet og gudstjenestens tekster og prædiken var inspireret af havet, den nuværende og den tidligere færøske præst i København celebrerede: 580-579-581/Der sad en fisker-544 (Færøske salmebog)

Fårene samles, vaccineres, klippes og mærkes

Tillæg - Fortællinger

Der er mange fortællinger om bygder, der ligger hen som spøgelsesbygder, eks. Skarð, hvorfra statsminister Lars Løkke Rasmussens hustru stammer. Det er en tidligere færøsk bygd på den nordøstlige del af øen Kunoy. Der er ca. 3 timers vandring mod nord fra Haraldssund til den forladte bygd. Skarðs historie er dramatisk: Lillejuleaftensdag 23. december 1913, blev en færøsk robåd: en áttamannafarer (ottemandsrobåd) med 7 mand fra bygden overrasket af snestorm, og samtlige voksne mænd i bygden omkom på havet. For de tilbageblevne kvinder, en ældre mand og børn fulgte en hård tid med meget slid. De fleste flyttede efterhånden til nabobygderne. Om aftenen den 26. januar 1919 roede de sidste 9 beboere med en tungt lastet færøbåd den lange vej nord om øen Kunoy til bygden Kunoy på vestsiden og bosatte sig dér. I 2013 blev der rejst et fint mindesmærke af den allestedsnærværende billedhugger Hans Pauli Olsen. Denne bygd er langtfra den eneste der har lidt en sådan skæbne. På Skúvoy skete der to store ulykker på vandet, i 1870 og i 1900, hvor familier og bygden nærmest blev udryddet. Der står i Skúvoyarsagaen, at

efter ulykken i 1900, var der 40 forældreløse børn tilbage i bygden.

.....

Diskussionen om færøsk selvstændighed foregår konstant på Færøerne, men alligevel har dansk indgriben kun sjældent været nødvendig gennem den lange færøsk-danske fælleshistorie.Med den betragtelige afstand til København in mente, og hvis man betænker hvor længe Færøerne har været styret af den fjernt beliggende overmagt, burde et oprør ikke forekomme så fuldstændig utænkeligt, som det rent faktisk gør. Det er ikke til at sige om årsagen skal findes i en særlig færøsk sindighed grænsende til flegma eller en generel tilfredshed med et fornuftigt dansk herredømme og bloktilskud. Da Færøerne endelig gjorde oprør, fik øerne en irettesættelse af dimensioner. Danmark sendte i 1955 et bemandet militærskib for at sætte de opsætsige færinger på plads. Denne magtdemonstration, dens motivation og følgerne af denne, blev senere omtalt som Klaksvík-striden eller Klaksvík-affæren. Stridighederne opstod, da sygehuset i Klaksvík i halvtredserne ønskede at ansætte en færøsk læge i stedet for den populære danske læge Olaf Halvorsen, som var ekskluderet fra Den Almindelige Danske Lægeforening angiveligt for at have næret sympati for nazisterne.

Det resulterede i lokale demonstrationer i Halvorsens favør, som kulminerede, da den danske regering sendte skibe, bemandet med bevæbnede politibetjente og hunde, samt senere også med soldater for at få styr på de urolige gemytter. William Heinesen beskriver stridighederne i en artikelserie i avisen: Land og Folk i februar 1956, hvori han vurderer, at det indledningsvis ikke drejede sig om et færøsk oprør imod den danske overmagt. Det var dog en dansk læge, der var stridens kerne og folk generelt var ikke specielt danskfjendtlige i starten. I følge William Heinesen ændredes dette med afsendelsen af "hundeskibet", M/S Parkeston, til Færøerne.

Han skriver: "Afsendelsen af Parkeston med dens væbnede danske politistyrker ændrede dette forhold noget. Hertil bidrog især den omstændighed at politiet medbragte hunde. Dette moment ville man rimeligvis i Danmark eller den øvrige verden, hvor brugen af politihunde er almindelig, ikke have hæftet sig så meget ved. På Færøerne, hvor man i øvrigt ikke kender til den måde, hvorpå politi gør brug af schæferhunde, har det altid været betragtet som en uhørt råhed at anvende hunde som våben mod mennesker - kun en usling, hjemfalden til alles ringeagt, ville på Færøerne pudse sin hund på en modstander. En gammel sambandsmand i Torshavn fandt det så utroligt, at

Danmark ville bruge hunde mod færinger, at han ligefrem begyndte at vakle i sin politiske barnetro..”.

.....

I gamle dage, mente man evnerne fra gudforældre blev overført ved dåben til det lille barn. I Danmark som på Færøerne gør man stadig den dag i dag meget ud af at vælge gode faddere til børnene. På Færøerne kaldes alle faddere gudmor/ gudfar.

Min far sad som spæd på armen af Petur, hans unge gudfar, der blev valgt fordi han var god til at løbe efter får og god til at bære, som de fleste færinge. Har man måske nogensinde set en (bredskuldret) færing, der ikke går sidelæns ind af døren? Færinge er fra børn vant til at arbejde sammen med voksne, det fik jeg syn for sagen i Haldorsvík: tre tunge væddere skulle flyttes på græs. Fire granvoksne mænd og tre piger tog tørn. I Tjørnavík slæbte to små piger rundt på en spand med fårehoveder. Når man bærer meget på ryggen er det naturligt at man bliver bredskuldret.

Den Færøske Folkekirke i udlandet

Den færøske kirke på Østerbro, det er gudstjenestetid kl. 14, det færøske flag ses udenfor døren

Den færøske kirke i København, Sankta Òlavs Kirkjulið, er opkaldt efter den norske vikingekonge Olav. Kirken blev oprettet den 28. november 1915. Menigheden har i de 100 år, den har eksisteret, lånt kirkebygninger. Provsten og salmedigteren Gudmundur Brun var den første præst ved kirken. Han kom til kirken én gang om måneden fra sin præstegård på Fyn for at holde færøske gudstjenester. Der har ikke været mange færøske præster, men gennem 100 år er det

blevet til: Emil Joensen, Salomon Joensen, Peter Andrew Petersen, Bergur Jacobsen og Bórgny Brunnings-Hansen, dertil skal vi huske de mange herboende færøske præster der døbte, begravede og viede færinge på færøsk i deres sognekirker.

I lagtingsloven nr. 60: Løgtingslóg nr. 60 / 2007 § 8 står der : "Fólkakirkjan kann hava prest í tænastu hjá føroyingum uttanlands, og til at røkja serligar uppgávur innlendis." Folkekirken kan udnævne en præst til at tage sig af færinge og særlige opgaver i udlandet. I foråret fik den færøske kirke en ny færøsk præst i Danmark, Bórgny Brunnings-Hansen. Hun er en del af den lange kæde af færøske præster, der har været præst for færinge ved gudstjenester og for de mange færinge der bliver indlagt på hospitalet (Rigshospitalet og patienthotellet) og de mange børn og unge der bliver sendt til Danmark for at gå i skole og studere, eller indlagt alene på hospital. Der bliver talt meget om de børn, der blev indlagt på hospitaler og på kostskoler for invalide (Geelsgårdsskolen i Virum, blandt mange). Det var dyrt og uoverskueligt at få sine forældre med til indlæggelser i Danmark, forældrene havde deres arbejde og som regel en stor børneflok de skulle passe. De færøske præster har gjort et stort arbejde med besøgstjeneste. De herboende færinge bliver også involveret i arbejdet med besøgstjenesten, på foranledning af præsten. Den færøske menighed er forpligtet på at ringe når de hører om færinge, der sidder alene, runde fødselsdage og dødsfald.

I Danmark betjener vi danskere i udlandet, bl a gennem den danske Folkekirke i udlandet (www.dsuk.dk) fordi modersmålet er vigtigt i glæde og i sorg, ved bisættelser, gudstjenester, vielser, dåb osv. Derfor er den færøske kirke også blevet eksporteret til udlandet. Der er mange færinge der skal besøges, både på patienthospitalet og de der kortvaring opholder sig i storbyen.

I oplægget af 15. juli 2009, om færinge udenlands: "Føroyska fólkakirkjan – føroyingar uttanlands"som den færøske biskop har fået hjælp til at udfærdige af præsten Olavur Rasmussen, fremgår det klart at Færøerne selv skal overtage betjeningen af den færøske Folkekirke i Danmark, når den daværende præst går af. Det kan ikke forventes at den danske stat vedbliver at betale for den færøske præst i Danmark.

For nylig flyttede den færøske kirke fra Samuelskirken til Hans Egedes kirke, hvor menigheden har fået husly hos de meget gæstfrie Østerbroere. Menigheden har netop modtaget et kirkeskib, en kopi af postbåden fra Skúvoy. Der var gudstjeneste søndag den 2. Oktober, for at indvie og præsentere skibet.Både den afgående og den nye præst afholdt gudstjenesten. Der er som regel gudstjenester kl. 14 , den 2. og 4. søndag, hver

måned. Præsten turnerer dér hvor der er brug for hende. Hun tager ud til dåb, vielser og bisættelser i hele Danmark.

Min familiehistorie spejler sig i kirkens historie: Jeg blev døbt af den færøske præst Emil Joensen i Mariakirken på Vesterbro, hvor Emil Joensen var ansat. Inden da nåede mine forældre at blive gift af Emil Joensen i Vartov kirke, hvor kirken kort havde til huse.

Præsten Johan Nielsen blev valgt ind i folketinget i 60érne og sad dér i 11 år. Han var på tilkald i den færøske menighed, blandt andet da min søster blev døbt i -61. Johan Nielsen fik embede i Filipskirken, hvor min bror blev døbt i -65. Dernæst læste Peter Andrew Petersen på færøsk ved min ordination i Helsingør Domkirke. Peter Andrew Petersen blev den færøske kirkes første faste præst (1970). I et interview med kulturmedarbejderen i Fuglafjord kirke fortalte hun, at hendes familie boede i Danmark, i en periode uden færøsk præst. Familien brugte Lindehøj kirke i Herlev, hvor Bjarní Bæk, senere domprovst på Færøerne, var sognepræst. Da Peter Andrew kom til menigheden, begyndte forhandlingerne om at bygge en færøsk kirke. Der var mange og lange møder mellem Kirkefondet ved Erik Norman Svendsen og biskoppen i København Ole Jensen og arkitekten Holger Jensen, der var arkitekt bag Fuglafjord kirke og en del vandrekirker.

Der sad også tre valgte kirkerådsmedlemmer i kirkeudvalget, heriblandt min far, der var revisor. Københavns kommune forærede en grund til den færøske kirke, kvit og frit, forrest på Amager, overfor universitetet - men projektet blev skrinlagt. Bergur Jacobsen (færøsk præst 1995-2015) begravede min far fra Tårnby kirke. Bergur kom til kirken fra London og har tit undret sig over, at det ikke faldt hverken han selv eller Òlavur Rasmussen der afløste Bergur i London, at holde gudstjenester for herboende færinge i London. Det var først i 2003 jeg afholdt de første færøske gudstjenester i London.

Den ældste færøske radiogudstjeneste er en tilbagevendende begivenhed – siden den 26. december 1938 kl. 16.03 har Danmarks radio hvert år sendt julegudstjenesten fra den færøske kirke i København.

Grundtvig har haft en stor indflydelse på færinge, bla andet skrev rundvigs disciple postiller til de færøske degnegudstjenester: som vi kalder "lestur", d.v.s. degnen læser en prædiken, når præsten ikke holder gudstjeneste, og det er de fleste gudstjenester, da hver enkelt præst har flere kirker at

betjene. Følgende skrev postiller: Vilhelm Birkedal, C.J. Brandt, J.F. Fenger, C. Hostrup, Albert Leth, Edvard Mau, Morten Pontoppidan, Thomas Skat Rørdam, Chr.Welding og andre. [56] Grundtvig selv taler i Rigsdagen imod, "at det ikke længere skal afgøres fra Stedet selv (altså fra færøsk side), men her i Tinget paa fri Haand, hvilke Love der skal udstrække deres Gyldighed og Virksomhed til Færøerne...". "Færinger har fra Frode Fredegods Tid regnet sig enten blot til sig selv eller til Norges Rige". Da Færøerne nu vitterlig hører til Danmark mener Grundtvig, at det skyldes, at hverken Sverige eller Norge ved freden i Kiel i 1814 gjorde nogen "Paastand paa disse Landskaber, som de agtede at være mere til Byrde end til Vinding". Med det sidste tænker han på økonomien. "Deres værdi kan ikke anslaas i Penge eller Magt". Grundtvig anser det dog for en lykke, at Danmark beholdt Færøerne, det er "en Vinding af aandelig Natur".

Dette udreder Grundtvig nærmere i det følgende: gennem Færøerne, hvor forbindelsen til det gamle Norden er bevaret, da "mange af de gamle Kvad og Viser... have bevaret sig i Færingernes Mund, og ikke alene bevaret sig i deres Mund, men i hele deres Liv", har Danmark en "nærmere og lettere" adgang dertil. I den skønne passus: "…naar man mener, at det især er Island, som maa betragtes fra dette Synspunkt, da tager man uden Tvivl fejl, thi stiller jeg i den Henseende Island og Færøerne ved Siden af hinanden, saa ser jeg i Island langt mere en Balsamering af det gamle Norden og Færøerne som en levende Fortsættelse deraf. Den oldtidens kraft, som Danmark har forbindelse med gennem Færøerne, kan danskerne høste nytte af, men det forudsætter, at færinger får lov til at opretholde deres "Ejendommelighed" og Grundtvig foreslår, at Færøernes gamle ting, som blev nedlagt på dansk initiativ i 1816, skal genoprettes.[57] Hertil bestemtes det endelig i 1850, at Færøerne

---

[56] Petur Martins foredrag p. 192

[57] Petur Martins foredrag p. 192 Petur Martin er desværre selv blevet ældre, jeg talte med ham på Færøerne og han remsede sine mange bøger op, men huskede desværre ikke så godt. Men han syntes det var morsomt da jeg fortalte ham om et bryllup i Domkirken i Tórshavn, for mange år siden. Da

skulle vælge to repræsentanter til rigsdagen: 1 til folketinget og 1 til landstinget.

Færinger var fuldstændig uden indflydelse på denne bestemmelse. For i Danmarks øjne var der ingen at forhandle med om dette, det var danskere der regerede på Færøerne og intet var overladt til færingen, men stor taknemmelighed hver gang én af vennerne af Færøerne og det færøske sprog, tog til orde.

---

ringede han mig op og spurgte om jeg ikke, når jeg nu skulle have et bryllup, også kunne tage et par dåb eller tre. Hvilket jeg selvfølgelig gjorde. Jeg syntes det understreger en forskel på den danske og færøske Folkekirke. I Danmark tænker nogle forældre meget over hvilken præst der skal døbe éns barn. På Færøerne er det vigtigt barnet bliver døbt.

Den gamle kirkegård i Hovi, se barnekorset på det store kors: mor og barngrav

Den færøsk/ danske forfatter Siri Ranva Hjelm Jacobsen har i sin nye bog: "Ø", ladet sin mormor beskrive en færøsk gudstjeneste år 1943:" præsten ruller sin tunge dyne af flad dansk lyd ud over bænkerækkerne. Prædikestemmen er monoton, et højtideligt dakadakadak." [58] Sådan har det måske været at gå til gudstjeneste da kirkesproget var dansk og folkesproget færøsk. Et fremmed sprog har uden tvivl gjort gudstjenesten fremmed for færingen. Når han skulle tale med og om sin Gud blev det på et halvt uforståeligt sprog: dakadakadak.

Jakob Dahls postiller har nogle meget fine naturbilleder, hvori han sammenkobler de bibelske fortællinger med naturen og det eksistentielle: " Den storm der får den lille livsbåd til at til at skjules i bølgerne, kan være en svær sygdom eller en tung sorg, en stor smerte eller en skæbnesvanger prøvelse, og stormen

[58] Siri Ranva Hjelm Jacoben p. 18-19

kan være streng og bølgerne tunge, men ved tro på Jesus mildnes vejret på underfuld måde og der bliver blikstille inde i hjertet"[59] Jeg har selv to eksempler fra begravelser af færinge i Danmark, hvor jeg i den ene begravelsetale har brugt sprogbilleder og inspriration fra Jakob Dahls postiller: "Og I dag er det os der, ligesom disciplene dengang, er samlet for at vække mindet til live og tale om alt det der er sket gennem de sidste år og den sidste tid... om sorgen som langsomt begyndte at tage bolig i jeres hjerter, da sygdomme begyndte at tilstøde og hendes liv gik op og ned, som en bølgegang: at nu var hun sig selv, nu genkendte hun jer, så ikke, alligevel – og dog. Så er håbet det sidste der forlader os – og så selvfølgelig det færøske livsmod – ikke give op, men lade sig føre med af livets uundgåelige sandhed: at døden ikke er noget pludseligt, men en proces, - for livet giver kun mening i kraft af døden, og der er ikke noget skræmmende ved at gå bort i mørket. Livet blomstrer igen – hos Gud – i minder og erindringer, som det lyder i et færøsk digt af William Heinesen: "Altid vil vi i brændingen se dit stærke fortabte ansigt. Altid vil vi i mørket høre dit stridige hjerte banke. Altid skal syvstjernens rolige funklen fortælle os om den fred du fandt" Tappert har I forberedt jer på at være der for hende, da hun gled ind i mørket I forsøgte at holde hovedet over vande, ja simpelthen at holde fast på jer selv, for én skal jo være fattet og holde hovedet koldt. Vi kommer til at tænke på Sámal Joensen-Mikines fine maleri af de sørgende kvinder: "Savn" hedder det og med undertitlen: at på Færøerne har det været og er kvindens lod både at drage omsorg OG at give følelserne udtryk – at bære sin og andres skæbne. "

Og i den anden begravelsestale, også af en færing, har jeg brugt billeder fra den færøske salme" Tiðin rennur"- og inspiration fra Dahl: "Vi lyttede til organistens præludium - salmedigteren Kingos "Sorrig og glæde de vandre til hobe" der går i ét med teksten fra Prædikerens Bog; en tid til at fødes og en tid til at dø- en salme der kendetegner den færøske folkesjæl – en protest mod det danske folkestyre, ligesom den brune færøske

[59] Jákup Reinert Hansen p. 414

sweater med knapperne i siden, også er det. Man orkede på Færøerne ikke at lade sig diktere af den danske øvrighed f. eks. hvilke salmer der måtte synges i kirken, man ville synge Kingo, hvis vers er længere og langsommere end de salmer præsten ville synge - og den langsomme sprogtone har holdt sig i kirken til i dag, hvor man stadig synger rigtig, rigtig langsomt. Hans kiste skal også bæres ud til en færøsk salme, han var rigtig glad for – "Tídin rennur som streymur í á" – havet og bølgerne bliver tolket som livets op og nedture, vi sidder i båden og Jesus Kristus fører vores lille båd trygt lige op i himlen – "Jesus kann føra mín lítla bát trygt at himnasandi" Landskabet på Færøerne er specielt, præget af bratte klipper – som var de skåret til med en kæmpemæssig kniv - og af den grønne farve fra de knap så bratte men mange steder ganske stejle græsbevoksede skråninger ned mod havet, hvor fårene går. Nederst mod havet - ligger bygderne, der mange steder er meget små. Husene er i stærke farver, og det er et rørende træk ved det færøske landskab, at husene klumper sig sammen dér på samme sted, som søger de ly hos hinanden, som varmer de sig ved hinandens selskab, i et nødvendigt sammenhold mod den store barske natur udenom. Det er dét landskab og den kultur NN fik ind med modermælken – det havde en vigtig og stor påvirkning på ham – i hans unge år – og levede med ham resten af livet. De år han fik lov til at smage det færøske frie liv i naturen, enhver rask drengs drøm: han fiskede, lærte harmonikaens forunderlige toner når han spillede til bryllupper og festlige lejligheder, løb efter får, roede og riggede skibe og fik behov for det gode håndelag – som enhver færøsk dreng og ung mand."

Han var halv- færing, der fandt sit hjem og blev blandt dansken, med kontinuerlig kontakt til Færøerne – gennem jungletrommerne – her på det sidste fik han at vide at hans bedstefars hus der stadig var i familiens eje er solgt, da I var børn fik han sendt " røde kors pakker" som I kalder dem: blodpølser, når der var blevet slagtet et får, striktrøjer eller "kradsetrøjer" og det uundværlige skærpekød – guld for enhver færing. I fik foræret anpart i familiebåden, når slægtningene landede fisk i Esbjerg tog I hjem med saltede fisk og kæmpehelleflynder. Når der var fest i færøsk forening og gang i

den. Når slægtningene kom forbi Herlev og havde været på havet og fået udbetalt de mange penge, og der skulle festes - kontakten var der hele tiden, selv her til sidst hvor det lød at en fra hver familie har fået besked om begravelsen. Ja familien og historien og fortællingen og slægtens liv var vigtig for ham – og det sammenhold kom til at vise sig i andre af livets forhold – da I, hans familie stod sammen med hospitalet last og brast mod kommunen - og I fik jeres vilje

---

Billedet af Hóvs kirke på bogen om provst Dahl, førhen Vágs kirke. Siri Ranva Hjelm Jacobsen p. 19 lader sin mormor fortælle historien om Vágs kirke. Jeg har før hørt fortællingen og fundet den i flere bøger: "Før denne bygning (nuværende kirke i Vág) og den forrige (Hovs Kirke) husede bygden en sagnomspunden kirke. Marita har hørt sagt, at en rig enke skænkede den til bygdefolket, at den kom drivende på en tømmerflåde hle vejen fra Norge. Man må se det for sig. Herrens hus på havet. Mågerne hvidter tårnet med dres vinger, og klokken vrinsker metallisk ud i det vidtåbne. Kirken vipper som en korkprop hen over bølgerne. Retningsløs. Fri"

Den nye færøske oversættelse af Det gamle Testamente, fra originalsproget, oversat af den tidligere biskop Hans Jacob Joensen, der i Kristeligt Dagblad 29. marts 2016 udtaler: "Som gammel biskop synes jeg, det er vigtigt, at man har bibeloversættelser, der svarer til der, hvor sproget er. Det færøske sprog har udviklet sig gevaldigt siden 1961, og i betragtning af at alle andre nordiske lande har fået nye oversættelser inden for de sidste årtier, lå det i luften, at det færøske folk også skulle have en, " siger den 77-årige færing om det langvarige oversættelsesprojekt. "Den tidligere oversættelse har sine styrker, men for almindelige færinger er den ikke altid helt let at forstå, så i min oversættelse har jeg lavet nogle mindre sproglige ændringer for meningens skyld. Hvor man før har oversat mere ord for ord, så er jeg først og fremmest gået op i betydning. Jeg tror, det er vigtigt for fremtiden, at man som færing kan læse Bibelen nogenlunde

ubesværet, så man ikke hele tiden skal sidde og tænke over, hvad alting egentlig betyder, ” siger han

---

Sælkvinden i Mikladalur på Kalsoy

Kingosalmesang på Færøerne:

Det er svært at forklare, det skal næsten høres. Der er mange færøske kor der har indspillet Kingosalmerne sunget på denne måde, altså på dansk. I kædedansen er få af kvadene på færøsk (brudevisen bl.a.) resten på dansk. Inspirationen til kvadene er derimod fra Frankrig og en del af teksterne historiske sange om bl. a Karl den Store. I dag bruger nogle af de nye sangere også denne Kingosangteknik. Denne udtalelse stammer fra en interessant guide i Gjógv: gæs og bølger.
Lyt til: https://www.youtube.com/watch?v=Xvt0nlY4-qY Thomas Kingo - Min sjæl og ånd opmuntre dig (Kingosangur) sunget af: Vilhelm Magnussen og Jakob Heinesen fra Tjørnavík. Teksten: 1.vers Min sjæl og ånd opmuntre dig/at se hen ind i Himmerig, /hvor Jesus han opstiger:/Vis hannem hvad du mest attrår, /og se, du troens vinger får, /hvor med du efterhiger, /og i den glæde kiger.6. vers. O, verden, hav da gode nat, /i Himlen

er min sjæles-skat;/Jeg vil fra jorden stige. /Din lyst, dit guld, din højhed ej,/skal hindre mig op på min vej,/"farvel" vil jeg dig sige,/kom søde Himmerige.
Kingos salmebog blev brugt som et middel til at ”tryne” den danske præst, der sang efter den autoriserede salmebog, mens færinge holdt fast i Kingo salmebog, som de kendte og elskede. Degnen i kirken annoncerede salmenumrene og der blev sunget fra Kingos salmebog, mens degn og præst sang fra en autoriseret. Idet Kingosalmerne har uendelig mange vers og salmesangen som beskrevet langsom, blev færingene færdig med at synge laaang tid efter præsten. De samme fortællinger har vi hørt om ”de stærke jyder”. Da min farfar skulle synges ud, ledte vi efter den sidste salme han sang, inden han døde. Vi fandt salmen i en gammel salmebog på Skúvoy og havde én dag til at indstudere den, efter vi telefonisk hørte den sunget af min farfars søster – og min faster spillede den igen og igen på orglet - den salme var ikke let at lære!

I Folkekirken på Færøerne er der sygehuspræst og døvepræst. Døvepræsten skal muligvis gennemgå en længere uddannelse til døvepræst, der lægger sig op af den danske døvepræsteuddannelse. Det er dejligt at se Færøerne og Danmark arbejder sammen om specifikke tiltag. Og det er lidt specielt at skulle sætte den danske døvepræst ind i de traditioner der udelukkende er færøske, bl. andet: “Husk at menigheden først rejser sig efter, du er færdig med at fortælle hvorfra den bibelske læsning stammer, husk der er bedeslag efter udgangsbøn og fadervor. Husk der synges et bestemt vers efter den apostolsk velsignelse og efter trosbekendelsen. Husk at menigheden er godt inde i gudstjenesten og vant til at gå i kirke. ” Når vi kommer i de færøske kirke, skal vi også huske at alt arbejde bliver varetaget af tjener, degn og organist, der som regel er frivillige. Nogle får dog penge, hvis de har en specialtjeneste. Da jeg talte med en af de frivillige i Vesturkirkjan i Tórshavn fortalte hun, at de får lidt i løn, for specielle tjenester. Som f. eks. at holde vakt om sommeren i

turisttiden, det vi i Den danske Folkekirke kalder: vejkirke, hvor vagterne viser turister og interesserede rundt i kirken og taler med dem.

Stadig har man betaling i nogle kirker efter en vielse, dåb og begravelse. Det er kirkegængere der ved at lægge deres bidrag betaler for den gode service – og beløbet, er op til den enkelte. Klokkeren får betaling for at ringe med klokkerne, de penge lægger man ved salmebøgerne. Pengene til degnen, lægger man ved døbefonten og præstens på alteret.

Når man skal vies, begrave sine døde, døbt sine børn, går man selv rundt i bygden og opsøger den man vil have til at synge, ringe, spille, grave og kaste graven, alt andet afholdes af familien. Således også andre steder i norden. Forfatteren Linn Ullmann fortæller om sin far instruktøren Ingmar Bergman, der bor på en lille ø, i Sverige, hvordan han sidder og ser pavens begravelse i fjernsynet og inspireres til at bestille sin kiste hos snedkeren og bestille gravere til at grave og kaste graven ved hans begravelse: [60] ”Jeg vil også have sådan en, siger han til sig selv. Nogle dage senere sætter han sig i jeepen og opsøger en snedker i Slite, snedkeren er en gammel ven…… ”

For år siden var det ikke muligt at transportere kisten til kirken i næste bygd, hvis ikke der var kirke i ens egen bygd. Man måtte gå over fjeldet. Ligeså bar man børnene der skulle døbes til den nærliggende bygd med kirke. Der er stadig veje over fjeldene der hedder kirkestien. På disse veje er der som regel en huldresten, som man må passe på ikke at flytte eller banke på, for huldren bor under stenen. Desuden ligger der en såkaldt ligsten, hvorpå man må stille kisten for at hvile på den lange og strabasserende tur. Det er beskrevet i visse skrifter, som i bygden Funning, hvorledes man gør: “Gingið verður eftir gomlu kirkjugøtuni heim gjøgnum dalin, har fyrsti steðgurin er Heimi undir Skarði, við Líkstein, har teir plagdu at hvíla, tá teir bóru lík

[60] Linn Ullmann p. 348

heim til Funnings til gravar. Her verður greitt frá, eins og prestur biður eina bøn”[61]

Ved begravelser kan der være flere udsyngninger: fra hjemmet, fra hospitalet, i kapellet og endelig til kirken. Det kan være forskellige præster, der celebrerer udsyngninger og begravelsen, men præsterne bliver som regel nævnt ved navn i takkeannoncen efter begravelsen, så man kan se hvor mange præster og hvor mange udsyngninger familien har valgt. Det er sjældent der er bisættelser. Man taler om at udbygge kirkegårde og henstille til ikke at vælge for store gravsteder og sætte de store hvide stengærder omkring gravstederne, for at skabe plads til flere grave. På Skúvoy var der kommet en urne til et gravsted hvor forældrene i forvejen havde gravsted, datteren i urnen skulle ligge imellem sine forældre. Urnen var blevet sat ned, så man tydeligt kunne se, det var en urne. “Jamen, vi vidste ikke rigtig hvad vi skulle gøre, det er første gang vi har sat en urne ned og vi fik urnen med båden, ” sagde degnen.

[61] Oversættelse: “Man skal gå ad den gamle kirkesti gennem dalen, hvor første hvilested er under Skarði, ved Ligstenen, hvor de plejede at hvile, når de bar de døde til graven i Funning. Her plejer præsten at bede en bøn. ”